

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

na úvod aktuálního vydání Bulletinu lidských práv jsme si pro Vás připravili skutečnou perličku. Kandidátům na pozici soudce či soudkyně Evropského soudu pro lidská práva za ČR jsme položili vždy 10 otázek. Devítiletý mandát totiž začne již v listopadu tohoto roku. Jak vidí své případné působení ve Štrasburku Tomáš Langášek, Pavel Simon a Kateřina Šimáčková?

U Evropského soudu pro lidská práva zůstaneme i v rámci druhého příspěvku, ve kterém Eliška Hůlová shrne uplynulý soudní rok, který probíhal za pandemii.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost se Tomáš Münzberger zaměřuje na odsouzení Dominica Ongwena Mezinárodním trestním soudem. Tento bývalý dětský voják se v Ugandě stal jedním z obávaných velitelů tzv. Armády Božího odporu.

Martin Míšek z evropské sekce se věnuje tématu odpovídání na emaily o víkendu. Bude nová evropská legislativa specifikovat minimální požadavky na home office včetně tzv. práva odpojit se?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva informuje Kristýna Zábojníková o pokračování sporu mezi Spojeným královstvím a Mauriciem o suverenitu nad Čagoskými ostrovy. Po Mezinárodním soudním dvorem uznal suverenitu Mauricia i Mezinárodní tribunál pro mořské právo.

Jana Koblasová z české sekce přibližuje zrušující nálezy Ústavního soudu ve věci volebního zákona. Jaké měl k rozhodnutí důvody a jaká bude podoba podzimních voleb do poslanecké sněmovny?

Slunečné začínající jaro Vám přeje

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma	 	3
- Langášek, Simon, Šimáčková: Vyzpovídali jsme kandidáty na pozici nového soudce či soudkyně ESLP za Českou republiku - Rok 2020 u ESLP: jaký byl soudní rok za probíhající pandemie?		3 9
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 	11
- Bývalý dětský voják a pozdější velitel milic v Ugandě Dominic Ongwen odsouzen Mezinárodním trestním soudem - Veřejná slyšení před Kosovským tribunálem - Austrálie vyšetřuje možné válečné zločiny svých vojáků v Afghánistánu		11 14 16
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 	19
- Právo odpojit se: konec odpovídání na e-mail o víkendu? - SDEU: Rozlišování mezi zaměstnanci se zdravotním postižením představuje diskriminaci - ESLP: Gruzie proti Rusku a právo na život – mezi humanitárním právem a Evropskou úmluvou? - Co se ještě událo? Aktuality za únor		19 21 23 25
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 	27
- Spojené království nemá suverenitu nad Čagovskými ostrovy - Myanmar: návrat k vojenské diktatuře - Masové protesty na podporu Navalného se rozšířily po celém Rusku		27 29 31
4) Česká republika a lidská práva	 	33
- Ústavní soud zamíchal volební aritmetikou: zrušující nález ve věci volebního zákona - Šedá zóna českého pornoprůmyslu - Česká Listina základních práv a svobod oslavila 30 let - Suverenita ČR ve věci uznání osvojení dítěte homosexuály v zahraničí		33 35 37 40
Monitoring lidskoprávních publikací		42
Redakce Bulletinu		43
Citace titulní fotografie: Kandidáti ČR na soudce ESLP, zdroj: Tomáš Langášek, Pavel Simon, Kateřina Šimáčková (archiv jednotlivých soudců), koláž: Kristýna Zábajnicková		

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu** Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Langášek, Simon, Šimáčková: Vyzpovídali jsme kandidáty na pozici nového soudce či soudkyně ESLP za Českou republiku

V listopadu letošního roku vystřídá v devítiletém mandátu současného českého soudce u Evropského soudu pro lidská práva Aleše Pejchala nový nástupce či nástupkyně. Z vnitrostátního výběrového řízení, organizovaného Ministerstvem spravedlnosti, vzešla (v abecedním pořadí) jména těchto tří kandidátů: Tomáš Langášek, Pavel Simon a Kateřina Šimáčková. Všechny tři jsme se zeptali na stejné otázky. Jaké jsou jejich názory na činnost štrasburského soudu a jak by k ní chtěli přispět?

Tomáš Langášek

Absolvent Právnické fakulty Univerzity Karlovy, LL.M. získal na Central European University v Budapešti v oboru srovnávacího ústavního práva. Pracoval v Kanceláři veřejného ochránce práv a na Ústavním soudu, byl členem Výboru pro zabránění mučení a jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání při Radě vlády České republiky pro lidská práva. Od roku 2013 je soudcem Nejvyššího správního soudu.

Jaké jsou podle Vás klíčové vlastnosti soudce/soudkyně Evropského soudu pro lidská práva?

Jsou popsány v čl. 21 Úmluvy. Jsou to sice pojmy neurčité, ale není třeba k nim cokoli dodávat.

Čím si myslíte, že můžete Vy osobně přispět k rozhodování ESLP?

Svémi znalostmi, profesními a osobními zkušenostmi a svou pracovitostí. Působil jsem v institucích obdobného zaměření (ombudsman, Ústavní soud), na NSS se věnuji i volební a kárné agendě, která je poslední dobou častěji tématem i u ESLP, jde-li o zachování vlády práva a zásahy do nezávislosti soudců.

Před jakými zásadními výzvami dle Vašeho názoru v současnosti ESLP stojí?

Soud je na dějinné křižovatce. Změna kontextu postihuje vůbec celé mezinárodní právo, včetně

Tomáš Langášek [1]

myšlenky ochrany lidských práv a jejich univerzality. ESLP čelí vzrůstající kritice nejen ze strany populistických vůdců, ale i národních vlád, expertů a soudců. Bývá obviňován z přílišného aktivismu, svévolné tvorby soudcovského práva či nedostatku demokratické legitimacy. A nejde jen o kritiku pronášenou ze zlé víry. Hrozí mu proto ztráta autority. Ignorování jeho rozhodnutí a odmítnutí je implementovat je achillovou patou celého systému. Rozkročení ESLP od Grónska až po Čukotku je ohromující, současně však s sebou nese obtížné splnitelný úkol zajistit stejný standard ochrany práv ne už v tzv. starých a nových demokraciích, ale bohužel nově i v zemích, které se demokracii a právnímu státu vzdalují.

Kdybyste mohl ESLP reformovat, jaká opatření byste navrhoval?

Prostor pro další reformu Soudu nyní nevidím, nemáme ani dost informací k vyhodnocení té poslední, vzešlé z diskusí od Interlakeny až po Kodaň, včetně produktu tohoto úsilí v podobě Protokolu č. 15. Nejsem pro další omezování přístupu k ESLP. Možnosti odmítání stížností jsou dnes již tak široké, že zbývá snad jen zavedení otevřeně přiznaného systému jejich volného výběru. To by však bylo u mezinárodního soudu obtížně akceptovatelné; s každým takovým rozhodnutím by čelil obvinění z politických postranních úmyslů a taktizování. Za trvale nosnou metodu považuji prioritizaci případů a praxi pilotních rozhodnutí. Přeji si, aby ESLP zůstal především soudem rozhodujícím konkrétní

případy, spíše než soudní radou vyjadřující se abstraktně a zešíroka k nějakým předběžným otázkám.

Jaký je Váš nejoblíbenější rozsudek ESLP a proč? Ke kterému rozsudku ESLP byste s radostí napsal disent?

Nepovažuji za soudcovsky vhodné kritizovat nebo naopak chválit rozsudky v případech, s nimiž jsem se do detailu spisu nemohl seznámit, a zejména v nichž jsem nenesl břímě odpovědnosti za výsledek. Oceňuji trend posledních let, v nichž Soud klade větší důraz na subsidiaritu jím poskytované ochrany a ponechává v rámci vyjudikovaných standardů prostor pro uvážení státům, zejména v sociokulturních otázkách u omezených práv. Příkladem zde mohou být např. rozsudky velkého senátu *Lautsi* či *Von Hannover* (č. 2). Je však třeba dávat pozor, aby nedošlo k erozi ochrany práv v jejich jádru. V případě absolutních práv, např. záka- zu mučení a špatného zacházení, je naopak třeba trvat na jednotném standardu a nekompromisně jej vynucovat; z tohoto důvodu mám jisté pochopení i pro rozsudek *Bouyid*. Rizika vidím, pokud se ESLP pouští do oblastí, pro něž nemá oporu v Úmluvě. Příkladem může být otázka odnímání a udělování státního občanství, např. rozsudky *Ramadan* či *Ghoumid*.

Jakou roli má vůbec podle Vás odlišné stanovisko u štrasburských soudců? Přispívá ke zkvalitnění výstupů ESLP?

Nepochybně ano. Odlišná stanoviska ukazují na slabá místa v argumentaci většiny a napovídají cosi o síle a trvalosti jejich právního názoru. U mezinárodního soudu jako ESLP to platí tím spíše, že interpretuje abstraktně formulovaná ustanovení mezinárodní smlouvy o lidských právech. Rozhodování se účastní vždy i národní soudce s předpokládanou detailní znalostí vnitrostátních poměrů. Možnost uplatnit či neuplatnit disent právě v jeho případě může přispět k vyšší míře akceptace rozsudku ze strany dotčeného státu.

Existují podle Vás problémy s implementací rozsudků ESLP ve vnitrostátním právu? Jak si ČR stojí v implementaci rozsudků ESLP v porovnání s dalšími zeměmi?

Myslím, že ČR si v tomto ohledu vede docela dobře, odhlédnu-li od kauzy *D. H. proti ČR*, jejíž implementace ovšem vůbec není triviální. ESLP u nás stále požívá značné autority, je u nás trvale spojen s ob-

novou demokratického právního státu a se zásadní hodnotovou transformací společnosti. Vládní zmocněnec má k dispozici speciální zákon [1] a všem složkám státní moci poskytuje bohatou informační podporu. Soudy judikaturu ESLP pravidelně citují a zohledňují. Ústavní soud má podle zákona mechanismus na obnovu řízení a využívá jej.

Máte svého oblíbeného soudce či soudkyni na ESLP? Anebo i soudce/soudkyni z jiné instituce, který/á Vás inspiruje či dříve inspiroval/a?

Z bývalých soudců pro mne býval vždy inspirativní maďarský soudce Sajó, zejména jeho disenty si vždy s oblibou přečtu. Ze současných je to nyníjší předseda soudu Spano, se svým konceptem ESLP ve věku subsidiarity. Oba jsem ostatně poznal osobně, Sajó byl mým profesorem na CEU, s Robertem Spano jsem se potkal ještě v době, kdy jsme oba působili u ombudsmana.

Co byste doporučil studentům/kám, které láká kariéra soudce/soudkyně ESLP?

Vést rozmanitý profesní a osobní život, nepodleh- nouť falešné představě, že zásadní zápasy o lidská práva jsou již v západní civilizaci vybojovány, a konečně stát se soudkyní či soudcem vysokého soudu a při té dlouhé cestě neokorat.

Poznámky

- [1] Zákon č. 186/2011 Sb. o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány.

Fotografie

- [1] Tomáš Langášek, autor: Jan Symon, zdroj: archiv T. Langáška, editace: ořez.
[2] Tomáš Langášek s asistenty Martinou Chalupovou a Karlem Černínem, zdroj: archiv T. Langáška, editace: ořez.

Tomáš Langášek s asistenty Martinou Chalupovou a Karlem Černínem [2]

Pavel Simon

Absolvent Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni včetně rigorózní zkoušky. Jako soudce začal na obchodním úseku u Krajského soudu v Plzni, poté působil jako předseda senátu Okresního soudu v Chebu. Na Nejvyšším soudu působí od roku 2010, předsedá senátu se specializací na odpovědnost státu za škodu a nemajetkovou újmu a je členem a střídavě i předsedou zvláštního senátu.

Jaké jsou podle Vás klíčové vlastnosti soudce/soudkyně Evropského soudu pro lidská práva?

Vedle obvyklých vlastností jako vysoká morální integrita a nestrannost, by měl být schopen nebo schopna zastávat hodnoty právního řádu, který aplikuje, nikoli prosazovat své hodnoty osobní a názory na to, jak by věci měly fungovat. Čím větší má člověk vliv, tím rozvážněji by s ním měl nakládat. V případě soudce ESLP je podle mne vhodná i jistá míra zdrženlivosti při vědomí, že úroveň ochrany lidských práv není ve všech smluvních státech Rady Evropy stejná, a nelze proto nastavit laťku ochrany podle lidskoprávních premiantů. K osobním vlastnostem je pak třeba připočítat i specifické dovednosti, které by měly spočívat ve schopnosti uvažovat v dimenzi mezinárodního práva, tj. oprostit se od vlastního nazírání na právo v mantinelech národní zkušenosti.

Čím si myslíte, že můžete Vy osobně přispět k rozhodování ESLP?

Vším výše uvedeným v odpovědi na otázku č. 1 a také zkušenostmi z rozhodování sporů s mezinárodním prvkem a z řízení různých soudních těles, ať je to největší soudní oddělení Nejvyššího soudu nebo zvláštní senát zřízený podle zákona o rozhodování některých kompetenčních sporů.

Před jakými zásadními výzvami dle Vašeho názoru v současnosti ESLP stojí?

Vedle velkého množství nedodělků ve složitých věcech, nízké předvídatelnosti rozhodování a poklesu autority ESLP v některých státech je to jistě problematika imigrace, nárůst nesnášenlivosti založené na různých důvodech, od náboženských po genderové, rozdělení společnosti a relativizace základních hodnot.

Pavel Simon [1]

Kdybyste mohl ESLP reformovat, jaká opatření byste navrhoval?

Nemyslím si, že ESLP potřebuje zásadně reformovat. Slušelo by mu ale důsledné uplatňování zásad vymezených v Protokolu č. 15 Úmluvy a rozhodování jen takových stížností, které mají zásadní význam.

Jaký je Váš nejoblíbenější rozsudek ESLP a proč?

Pocity libosti a obliby se mi spojují s jinými věcmi, než je čtení rozhodnutí Soudu (úsměv). Jsou mi ale určitě blízká všechna, která se zastávají obětí domácího násilí a zejména, je-li páčáno na dětech. Z poslední doby mě napadá rozsudek ve věci *Association Innocence en Danger a Association Enfance et Partage proti Francii*. V něm ESLP přiznal aktivní legitimaci sdružení na ochranu dětí, což byla jediná možnost, jak dopřát spravedlnost holčičce utýrané vlastními rodiči.

Ke kterému rozsudku ESLP byste s radostí napsal disent?

Obávám se, že k žádnému. Pro napsání disentu je podle mě potřeba, aby soudce byl přítomný proce-

su utváření rozhodnutí. Bez toho je možné napsat akademickou kritiku, nikoli však kvalitní disent.

Jakou roli má vůbec podle Vás odlišné stanovisko u štrasburských soudců? Přispívá ke zkvalitnění výstupů ESLP?

Úloha odlišného stanoviska je u všech soudů, které tento institut mají, dvojitá. Zaprvé jde o nezbytnou součást psychohygieny soudce, jehož názor se neprosadil. Zadruhé jde o seznámení veřejnosti s tím, že rozhodování soudu nebylo jednotné a s argumenty, které mohly vést k jinému odůvodnění rozhodnutí, nebo dokonce k jinému vyznění jeho výroku. Oba tyto důvody považuji za užitečné. V prvním případě pro dotčeného soudce, ve druhém pro obohacení právního diskursu jako takového. Ostatně nejednou se stalo, že se názory vyjádřené v odlišných stanoviscích staly základem pro věcné rozhodnutí v budoucnu.

Existují podle Vás problémy s implementací rozsudků ESLP ve vnitrostátním právu? Jak si ČR stojí v implementaci rozsudků ESLP v porovnání s dalšími zeměmi?

Bohužel nemám k dispozici žádné statistiky, o které bych mohl odpovědět na tuto otázku opřít. Je obecně známo, že v některých smluvních státech Rady Evropy je implementace rozhodnutí Soudu obtížná, v jiných probíhá bez problémů. Česko i podle nízkého počtu úspěšných stížností proti němu patří mezi země, ve kterých nedochází k masivnímu

a plošnému porušování základních práv a svobod a nemyslím si proto ani, že bychom měli potíže s implementací rozsudků ESLP.

Máte svého oblíbeného soudce či soudkyni na ESLP? Anebo i soudce/soudkyni z jiné instituce, který/á Vás inspiruje či dříve inspiroval/a?

Na ESLP nemám oblíbeného, ale ani neoblíbeného kolegu či kolegyni. Soudců a soudkyň, kteří mě inspirovali, by bylo více. Od těch veřejnosti úplně neznámých, až po ty známé. Dovolím si však tuto otázku nechat bez odpovědi z obavy, že bych na některého z nich mohl zapomenout a veřejně mu nebo jí zásluhy nepřiznat, protože to bych nerad.

Co byste doporučil studentům/kám, které láká kariéra soudce/soudkyně ESLP?

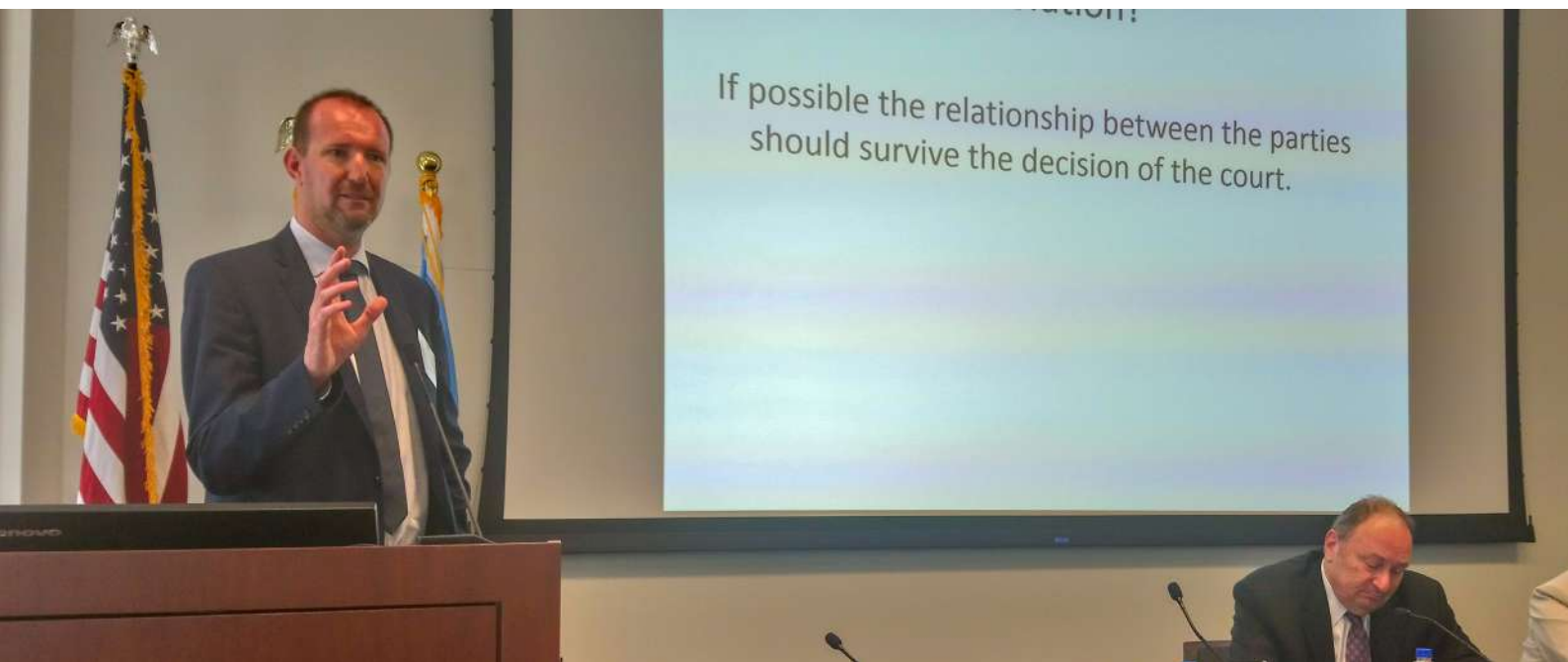
Doporučil bych jim, aby přehodnotili své priority (úsměv). Soudcem ESLP se nestává člověk na začátku své kariéry. Začínající právník nebo právnička musí nejprve zvládnout právnické řemeslo, vyniknout v určité oblasti práva, získat zkušenosti s fungováním justice a nabrat řadu životních zkušeností, které z něj nebo ní udělají kvalitního člověka. Moje rada by tedy byla, aby se zaměřili na cestu práce na sobě, která je i tady cílem a aby si vybírali cestu, která je bude naplňovat a bude jim přinášet radost.

Fotografie

[1] Pavel Simon, zdroj: archiv P. Simona, editace: ořez.

[2] Pavel Simon, zdroj: archiv P. Simona, editace: ořez.

Pavel Simon [2]

Kateřina Šimáčková

Absolventka Právnické fakulty (nynější) Masarykovy univerzity včetně doktorského studia. Působila jako asistentka soudce na ÚS, poté dlouhodobě jako advokátka. V roce 2009 se stala soudkyní NSS, od roku 2013 soudkyní Ústavního soudu. Působí jako vyučující na Masarykově univerzitě a náhradní členka v tzv. Benátské komisi. V nedávné době vydala se spoluautorským kolektivem knihu Mužské právo: Jsou právní pravidla neutrální?

Jaké jsou podle Vás klíčové vlastnosti soudce/soudkyně Evropského soudu pro lidská práva?

Nemyslím si, že existuje jeden ideální obraz soudce či soudkyně, vrcholné soudy by měly být tvořeny z různých osobností s různými schopnostmi, zkušenostmi a osobními vlastnostmi. Pestrý tým vždy dosáhne nejlepších výsledků. Ze své více než desetileté zkušenosti s prací v Benátské komisi, tedy v podobném mezinárodním právnickém týmu Rady Evropy, jako je ESLP, vím, že je důležitá otevřenost, vstřícnost a pracovitost – samozřejmostí by měl být dostatek zkušeností a znalostí.

Čím si myslíte, že můžete Vy osobně přispět k rozhodování ESLP?

Jsou to vedle výše zmíněného ještě i mé osobní zážitky, hlavně zkušenost života v nesvobodě. Také mívám trochu jiný pohled na právo a jeho fungování než kariérní soudci či celoživotní akademici, větší část své pracovní kariéry jsem totiž jako advokátka zastupovala jednotlivce a z jejich pohledu viděla slabiny právního systému. Navíc mám zkušenost dcery psychiatricky, která část dětství strávila s maminkinými pacienty; dovedu se tedy na náš svět podívat i očima zranitelných osob na okraji společnosti. Současně jsem však jako akademička i soudkyně musela vidět i důležitost ochrany celku a společného zájmu.

Před jakými zásadními výzvami dle Vašeho názoru v současnosti ESLP stojí?

Aktuální hlavní výzva je stejná pro všechny evropské instituce – ochránit společný evropský projekt, založený na právech a svobodách jednotlivce, demokracii a vládě práva.

Kdybyste mohla ESLP reformovat, jaká opatření byste navrhovala?

Nerada dělám závěry bez osobní zkušenosti –

Kateřina Šimáčková [1]

k tomu, abych mohla něco užitečného radit, bych potřebovala uvnitř soudu nějakou dobu pracovat.

Jaký je Váš nejoblíbenější rozsudek ESLP a proč?

Asi případ Eremiášová, Pechová proti České republice a další dvě „česká“ rozhodnutí k tématu účinného vyšetřování. Byly totiž jedním ze spouštěčů toho, abychom více brali v potaz oběti či poškozené trestnými činy, a upozornily na tehdejší systémový nedostatek – absenci nezávislého tělesa pro vyšetřování trestných činů policistů.

Ke kterému rozsudku ESLP byste s radostí napsala disent?

První věc, která mne napadá, je zase česká, a to odmítnutí stížnosti Karolíny Polcarové. Vadilo mi, že případ nebyl rozhodnut meritorně – šlo o adhezní nárok poškozené holčičky v trestním řízení a formální odmítnutí věci z důvodu nesmyslně nastaveného požadavku, jak se měla procesně bránit, mne velmi mrzí.

Jakou roli má vůbec podle Vás odlišné stanovisko u štrasburských soudců? Přispívá ke zkvalitnění výstupů ESLP?

Obecně se stavím k využívání odlišných stanovisek velmi pozitivně, a to nejen proto, že nutí většinu

lépe vyargumentovat svůj závěr. Myslím, že mohou napomoci i vyšší legitimitě soudního rozhodnutí – ukazují totiž, že soud vzal v potaz i argumenty, které nakonec neuspěly. Navíc mám pocit, že často velké a důležité změny (nejen v judikatuře ESLP) začaly cestou disentů, které se nakonec staly většinovým názorem. O disentech jsem toho i dost napsala, jak v pozici zpravodajky Benátské komise [1], tak v článkách Disent jako jedna ze záruk nezávislosti soudcovského rozhodování v knize Nezávislost soudní moci nebo Nemusíme se vždycky shodnout v rubrice Respekt k právu časopisu Respekt.

Existují podle Vás problémy s implementací rozsudků ESLP ve vnitrostátním právu? Jak si ČR stojí v implementaci rozsudků ESLP v porovnání s dalšími zeměmi?

Například požadavek Soudu na účinné vyšetřování či zákaz odebírání dětí z rodin ze sociálních důvodů české soudy implementovaly, horší to však asi bude v reálném životě, kdy část obětí trestných činů či rodin bez bydlení nakonec spravedlnosti nemusí dosáhnout. Také mi je líto, jak se stavíme ke vzdělávání romských dětí – tím nenarážím jen na rozsudek D. H. a ostatní proti České republice a jeho implementaci, ale obecněji na to, že zůstává řada šikovných dětí bez dobrého vzdělání.

Kateřina Šimáčková [2]

Máte svého oblíbeného soudce či soudkyni na ESLP? Anebo i soudce/soudkyni z jiné instituce, který/á Vás inspiruje či dříve inspiroval/a?

Aktuálně na mne velmi sympaticky působí nový předseda Soudu Robert Spano, který je otevřený a komunikující. Mým českým vzorem je určitě bývalá předsedkyně NS a místopředsedkyně ÚS Eliška Wagnerová. A nemohu nezmínit také RBG.

Co byste doporučila studentům/kám, které láká kariéra soudce/soudkyně ESLP?

Musím se přiznat, že mi přijde divné, když má student či studentka jako cíl stát se soudcem či soudkyní ESLP. Abyste něčeho dosáhli, je třeba přemýšlet o tom, jak mohu ostatním pomoci teď děláním toho, co mne bude bavit, ne vidět nějaký vzdálený cíl spojený s konkrétní funkcí. A úplně jednoduchá rada, jak se profesně zlepšovat? Vzpomenu si na svého otce, který mi radil, jak se naučit dobře lyžovat – najdi si na svahu toho nejlepšího a jeď za ním.

Poznámky

[1] Viz CDL-AD(2018)030rev-e Report on Separate Opinions of Constitutional Courts z prosince 2018.

Fotografie

[1] Kateřina Šimáčková, autor: Daniela Dostálková, zdroj: archiv K. Šimáčkové, editace: ořez.

[2] Kateřina Šimáčková, autor: Daniela Dostálková, zdroj: archiv K. Šimáčkové, editace: ořez.

Rok 2020 u ESLP: jaký byl soudní rok za probíhající pandemie?

Eliška Hůlová

Loňský rok s sebou přinesl řadu nečekaných výzev. Jaký dopad měla celosvětová pandemie na fungování Evropského soudu pro lidská práva a jak se s ní soud vypořádal?

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“) loni zahájil nový soudní rok konferencí a odborným seminářem věnovaným 70. výročí přijetí Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „Úmluva“). Seminář se zaměřoval na pojetí Úmluvy jako živoucího nástroje (*living instrument*), jehož interpretace se vyvíjí v reakci na současný stav věcí. Jen málokdo si ale dokázal představit, před jakými, nejen lidskoprávními, výzvami budou členské státy i Soud v daném roce stát.

Shrnutí přinesl jako každý rok v posledním lednovém týdnu předseda Soudu, nově Islandčan Robert Spano, na tiskové konferenci, kde zhodnotil uplynulý soudní rok. Vzhledem k probíhající pandemii se konference zúčastnilo jen několik novinářů. Každoroční odborný seminář se výjimečně nekonal.

Jak pandemie ovlivnila štrasburské rozhodování?

Přestože Soud není institucí, která by se bezprostředně zabývala bojem s koronavirovou pandemií, jeho činnost v této době zůstává neméně důležitá. Výzva, které členské státy čelí při přijímání krizových opatření za současného respektování lidských práv a dodržování základních principů demokracie i právního státu s sebou totiž bezpochyby přináší řadu zásadních otázek.

Předseda Soudu ve svém projevu vyzdvihl především to, jak rychle se Soud dokázal nastalé situaci přizpůsobit, a to zejména při vyřizování žádostí o předběžná opatření. Tuto činnost se podařilo zajistit v podstatě od samého počátku krize. Soud dokonce zaznamenal značný nárůst počtu vydaných předběžných opatření (o 74 %).

Předseda Evropského soudu pro lidská práva
Robert Spano [1]

Práce na dálku se stala běžnou praxí a Soud mohl bez větších problémů pokračovat v projednávání stížností. Poprvé v historii Soudu se tak v červnu uskutečnilo i jednání velkého senátu prostřednictvím videokonference. Následně se jich v tomto režimu do konce roku uskutečnilo ještě pět. Výjimkou se naopak stalo ústní jednání velkého senátu u české stížnosti *Vavříčka a ostatní*, kdy na začátku července zástupci rodičů odmítajících očkování pro své děti i zástupci vlády vyrazili osobně do Štrasburku.

Štrasburk se snažil také zohlednit ztížení podmínek v přístupu k Soudu, které tato mimořádná situace způsobila. Poprvé tak došlo k pozastavení či prodloužení několika procesních lhůt. Od března do června například neběžela šestiměsíční lhůta pro podání stížnosti.

Spolupráce národních soudů během pandemie

Významnou roli v současné situaci sehrává také síť nejvyšších soudů. Od počátku pandemie si díky ní Soud a nejvyšší národní soudy mohly vyměňovat názory na vyvstálé otázky. Diskuze se týkaly především možností přizpůsobení soudního procesu nastalým podmínkám a vlivům na spravedlivý proces.

Nových stížností ubývá, objem těch nevyřízených přesto stoupl

Dle soudních statistik došlo v uplynulém roce k poklesu počtu stížností o 6 %. Oproti roku 2019, kdy jich bylo celkem 44 500, tak počet stížností v roce 2020 činil 41 700. Pokles způsobil zejména úbytek stížností z Ruska, Bosny a Hercegoviny a Srbska.

Zároveň o 13 % klesl i počet stížností, o kterých Soud v uplynulém roce rozhodl (z 2187 na 1901). V řadě případů se ale jednalo o spojené věci, celkový počet rozhodnutí byl tedy 871. To představuje pokles o pouhé 1 % oproti roku 2019. Proti České republice Soud loni vydal jediné rozhodnutí ve věci *Tempel*.

Navzdory poklesu celkového počtu vydaných rozhodnutí se však zvýšil počet rozsudků vydaných senáty (381 rozsudků) a velkým senátem (10 rozsudků). Na tento 22% nárůst poukazoval i předseda Soudu ve svém projevu, neboť právě tato rozhodnutí se týkají těch nejzávažnějších otázek.

Ke konci roku Soud evidoval 62 000 nevyřízených stížností. Přes neustálou snahu snižovat tento stav tak v roce 2020 došlo k čtyřprocentnímu nárůstu. Ze 70 % přitom tento počet tvoří stížnosti pouze ze čtyř zemí: Ruska, Turecka, Ukrajiny a Rumunska.

Jako pozitivní trend lze spatřovat nárůst žádostí nejvyšších vnitrostátních soudů o poradní stanoviska podle Protokolu č. 16. V uplynulém roce Soud vydal své druhé poradní stanovisko na žádost arménského ústavního soudu. Další dvě žádosti podaly soudy Slovenska a Litvy. Zatímco litevskou žádost Soud přijal a měl by se jí v příštích měsících zabývat, slovenskou začátkem března odmítl s tím, že se nejedná o zásadní otázku k výkladu Úmluvy.

Závěrečný vzkaz předsedy: bez nezávislých soudů to nejde

V závěru svého projevu předseda Soudu zdůraznil potřebu chránit nejzákladnější zásady zakotvené v Úmluvě. Principy demokracie, právního státu a lidských práv jsou podle něj čím dál více v ohrožení jak na evropské, tak na globální úrovni. Celosvětová pandemie k jeho obavám jen přispěla.

Soud v tomto ohledu vydal v uplynulém roce řadu významných rozhodnutí, týkajících se především volebních práv (*Mugemangango proti Belgii*, viz Bulletin září 2020, str. 16), svévolného zadržování politicky činných osob (*Selahattin Demirtaş proti Turecku*) či nezávislosti soudů (*Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu*). Právě otázka zajištění nezávislosti soudů je klíčová. Vláda práva je podle Roberta Spana totiž jen prázdnou skořápkou, chybí-li nezávislé a nestranné soudy, které by zajišťovaly ochranu a zachování základních práv.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. Výroční zpráva 2020 (https://echr.coe.int/Documents/Annual_report_2020_ENG.pdf).

Evropský soud pro lidská práva. Analýza statistik roku 2020, leden 2021 (https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2020_ENG.pdf).

Evropský soud pro lidská práva. Tisková konference předsedy Evropského soudu pro lidská práva, 28. ledna 2021 [tisková zpráva] (<http://hudoc.echr.coe.int/eng-pre-ss?i=003-6921004-9299249>).

Fotografie

[1] President Robert Spano, autor: ECHRPublicRelations, 15. května 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

[2] European Court of Human Rights @ European district @ Strasbourg, autor: Guilhem Vellut, 22. září 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, editace: ořez.

Budova Evropského soudu pro lidská práva [2]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Bývalý dětský voják a pozdější velitel milic v Ugandě Dominic Ongwen odsouzen Mezinárodním trestním soudem

Tomáš Münzberger

Smutný příběh uneseného chlapce, dětského vojáka, který se později stal velitelem brigády povstalecké skupiny se znovu dostal do pozornosti veřejnosti. Tentokrát krátce po verdiktu Mezinárodního trestního soudu, který se stal precedentem hned v několika ohledech. Jedná se o první případ odsouzení na základě vyšetřování v severní Ugandě. Navíc v dosud nejdelším výčtu zločinů figurují poprvé válečné zločiny nuceného manželství a nuceného těhotenství.

Sedmnáct let po vydání zatykače, čtyři roky trvající proces, přes čtyři tisíce identifikovaných obětí a téměř 200 svědků. Vinný z 61 ze 70 navržených bodů obžaloby, které naplňovaly skutkovou podstatu celkem sedmnácti různých zločinů proti lidskosti a válečných zločinů, spáchaných během období čtyř útoků na uprchlické tábory v severní Ugandě v letech 2002 až 2005. To je Ongwenův případ v číslech.

Kdo je Dominic Ongwen?

Ongwen není pouze zločincem, ale také obětí. Byl souzen za zločiny, které spáchal jako velitel brigády Sinia, která ho přibližně ve věku devíti let unesla z tábora pro vnitřně vysídlené osoby. Brigáda Sinia byla součástí Armády Božího odporu (*Lord's Resistance Army*, dále jen „LRA“) na severu Ugandy. Tato organizace, jíž vedl Joseph Kony, jenž se dodnes vyhýbá spravedlnosti, se snažila svrhnout režim v Ugandě a nastolit zde „boží království“. Dopouštěla se přitom zvěrstev, na základě kterých byl v roce 2005 na Ongwena a další čtyři představitele LRA vydán první zatykač MTS (viz Bulletin září 2018, s. 13).

Jako jediný z představitelů LRA byl Ongwen zadržen poté, co se v roce 2015 dobrovolně vzdal. Nyní byl shledán vinným z válečných zločinů a zločinů

Dominic Ongwen [1]

proti lidskosti. Rozhodnutí o výši trestu oznámí MTS později a bude zajímavé sledovat, zda v něm soud zohlední Ongwenův smutný osud.

Soud připomněl oběti

Utrpení obětí bylo středobodem rozhodnutí, při jehož vyhlášení soudce Bertram Schmitt vyslovil jména desítek z nich. Jedná se o nový směr, kterým Mezinárodní trestní soud (dále jen „MTS“) prohlubuje svůj přístup k obětem, pro jejichž opomíjení byl v minulosti kritizován.

V tomto duchu je potřeba zmínit také ugandskou studii, která poukazuje na zvýšenou potřebu reparací. Oběti sexuálních trestných činů jsou totiž stigmatizovány, což vede ke značnému ztížení uplatnění ve společnosti. V souladu s tím bude možné čerpat podporu ze Svěrenského fondu pro oběti (*Trust Fund for Victims*) zřízeného MTS, a to za předpokladu, že Ongwenovo odvolání skončí neúspěchem.

Sexuálně a genderově podmíněné násilí jako válečný zločin

Nedostatek pozornosti byl také v minulosti věnován otázkám genderově podmíněného násilí a zločinů sexuální povahy, které Římský statut definuje jako zločiny proti osobám z důvodu jejich pohlaví. MTS aplikoval dosud nevyužitá ustanovení Římského statutu, který uvádí demonstrativní výčet těchto zločinů jak v kategorii zločinů proti lidskosti, tak v kategorii válečných zločinů.

Právě jako válečný zločin haagský soud vůbec poprvé označil nucené těhotenství a nucené manželství. Ongwen prokazatelně přiděloval ženy a dívky jako manželky starším členům své brigády. Soud tímto navázal na vývoj judikatury v oblasti genderově podmíněného násilí z rozhodnutí Bemba, ve kterém se zabýval znásilněním jako válečným zločinem.

Oběť zločincem, aneb úvahy nad limity mezinárodního trestního práva

Ohlasy z Ugandy, kde bylo vyhlášení rozhodnutí živě vysíláno, nejsou jednotné, ať už jde o výši trestu nebo otázku, zda měl být Ongwen vůbec shledán vinným. Soud vzal na vědomí mnohé útrapy, které Ongwen v dětství prožil, ale vzápětí jednoznačně

odmítl jejich právní relevanci v rámci zločinů, které spáchal od svých 25 let. Hranice, kterou soud vytýčil mezi Dominicem Ongwenem jako obětí a zločincem, je některými vnímána jako neschopnost vnímat kontext jeho života.

Soud zamítl obě okolnosti pro vyloučení trestní odpovědnosti, které se obhajobě nabízely. Ongwen nejednal v nouzi. Jeho chování bylo nezávislé na Josephu Konym, hlavním představiteli LRA. Ongwen měl dokonce rozporovat Konyho názory, a nebyl proto pouhou loutkou. Důkazy dále Ongwena vykreslují jako osobu plně příčetnou a jako velmi schopného bojovníka a velitele, který pečlivě plánoval své útoky a hodnotil přítomná rizika. Proto soud odmítl také argument, že trpí duševní poruchou.

Obhajoba však duševní poruchu nespatořovala v nedostatečné rozumové složce. Stavěla na argumentu, že jeho chování bylo nesmazatelně utvářeno dětstvím. Namísto mentální neschopnosti jedince jí šlo o proces vytváření morálního kompasu, který člověku dává schopnost rozpoznat univerzální normy. Předstírat, že člověk, který musel od dětství manévrovat napříč brutální hierarchií LRA v neustálém ohrožení života, má stejné pojetí poctivosti, spravedlnosti a milosrdenství jako ostatní, je některými označováno za nespravedlivý projev limitace mezinárodního trestního práva.

Uprchlíci kvůli narůstajícím útokům LRA [2]

Unikají nejvyšší představitelé spravedlnosti?

Stranou toho, zda je rozhodnutí spravedlivé, je potřeba vnímat negativní trend, který Ongwenův případ potvrzuje. Haagskému soudu se daří častěji odsoudit velitele středního postavení,^[1] zatímco osvobodí vysoce postavené politiky.^[2]

Na rozdíl od případů nejvýše postavených činitelů souzených v Haagu bylo u Ongwena prokázáno přímé páčání zločinů, ke kterým vedl také své jednotky a k nimž se hlásil. Právě osobní účast na zločinech MTS opakovaně využívá k prokazování úmyslu i u dalších zločinů.^[3] Naopak v případě Bemba odvolací senát zprostil viny viceprezidenta Demokratické republiky Kongo. Soudci zde nebyli dostatečně přesvědčeni o jeho úmyslném použití jednotek k páčání zločinů ve Středoafrické republice. Přestože mohl předvídat riziko zločinů spáchaných vojáky, důkazy dostatečně neprokázaly jeho úmysl.

Střet diskusí a reality: důkazy hovoří ve prospěch rozhodnutí

Ongwenův složitý případ vyvolává filosoficko-právní diskuse, ve kterých vyplývají na povrch teoretické nedostatky. Při podrobném zkoumání Ongwenova případu je však zjevné, že důkazy převažují nad polemikou o spravedlnosti a úloze mezinárodního trestního práva.

Dominic Ongwen nebyl na rozdíl od dalších třinácti tisíc bývalých bojovníků LRA amnestován pomocí amnestičního zákona z roku 2000. Z rozhodnutí však vyplývá, že není jen jedním z mnoha bývalých rebelů. Dobře to dokládá i událost mírových jednání s Ugandskou lidovou obrannou silou a náboženskými vůdci, během kterých mu byla nabídnuta možnost přeběhnout a osvobodit své dětské vojáky. Tu mladý velitel brigády nevyužil.

Poznámky

- [1] Případy Katanga, Al-Mahdi a Ntaganda.
- [2] Případy Bemba a Gbagbo.
- [3] Případy Al-Mahdi a Ntaganda.

Mezinárodní trestní soud [3]

Zdroje

- Liana Minkova, 2021, Guilty on 61 Counts – What the Ongwen Verdict Indicates about the Limitations of Individual Criminal Responsibility for Mass Atrocities, <https://opiniojuris.org/2021/02/09/guilty-on-61-counts-what-the-ongwen-verdict-indicates-about-the-limitations-of-individual-criminal-responsibility-for-mass-atrocities/>
- Kerstin Bree Carlson, 2021, ICC judges ignored Ongwen's background in guilty verdict. Why it's a mistake, <https://theconversation.com/icc-judges-ignored-ongwens-background-in-guilty-verdict-why-its-a-mistake-154985>
- Elise Keppler, 2021, Litany of Horrors by LRA Leader: Ongwen Was No 'Puppet on A String', <https://www.hrw.org/news/2021/02/09/litany-horrors-lra-leader-ongwen-was-no-puppet-string>
- Lino Owor Ogora, 2021, Mixed Reactions from Northern Uganda as ICC Delivers Judgment in Ongwen's Case; Community Members Call for Light Sentence, <https://www.ijmonitor.org/2021/02/mixed-reactions-from-northern-uganda-as-icc-delivers-judgment-in-ongwens-case-community-members-call-for-light-sentence/>
- Mark Kersten, 2021, Victims and Perpetrators: Reclaiming the victim narrative from Dominic Ongwen, <https://justiceinconflict.org/2021/02/11/victims-and-perpetrators-reclaiming-the-victim-narrative-from-dominic-ongwen/>

Fotografie

- [1] Dominic Ongwen, zdroj: ICC-CPI, editace: ořez.
- [2] Southern Sudanese Civilians Displaced by Increasing LRA Attacks, autor: UN Photo/Tim McKulka, 15. září 2009, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0, editace: ořez.
- [3] International Criminal Court building (2016) in The Hague, autor: OSeveno, 27. Srpna 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

Veřejná slyšení před Kosovským tribunálem

Jakub Hedl

V listopadu 2020 stanuli poprvé před tzv. Kosovským tribunálem bývalí vysocí funkcionáři Kosovské osvobozené armády. Jsou obviněni ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti na území Kosova v rozmezí let 1998 a 2000. Všichni jakoukoli vinu odmítají. Na tato řízení navazují další, což svědčí o intenzivní práci Kosovského tribunálu v poslední době.

Kosovský tribunál

Kosovské specializované komory a Zvláštní úřad žalobce (*Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office*, KSC, taktéž jen „Kosovský tribunál“) je hybridním trestním soudem kombinujícím prvky mezinárodního a vnitrostátního kosovského práva.

Tribunál je součástí justiční soustavy Kosova a kopíruje její půdorys. Sestává ze soudu první instance, odvolacího soudu, nejvyššího soudu, ústavního soudu a úřadu žalobce. Kosovský tribunál je nadřazen všem ostatním kosovským soudům, ale sídlí v Haagu a jeho komory jsou složeny z mezinárodních soudců. Úřad žalobce disponuje vlastním ozbrojeným bezpečnostním sborem s pravomocí zatýkat kosovské občany, aby se nemusel spoléhat na místní bezpečnostní složky.

Kosovský tribunál vznikl v roce 2015 po mezinárodním tlaku ze strany EU a USA k vyšetření zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a dalších kriminálních aktivit, kterých se podle zprávy Rady Evropy měli dopustit členové Kosovské osvobozené armády (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës*, UÇK) v době války v Kosovu.[1]

Dlouhé čekání

Následné vyšetřování zabralo Kosovskému tribunálu velmi dlouhou dobu i na poměry v mezinárodní trestní justici – celých pět let. Tribunál byl kritiky v průběhu času označen za „zombie“, či „spící“.

Hashim Thaçi [1]

Teprve v červenci 2020 se Kosovský tribunál „probudil“ a začala padat první obvinění a zadržení potenciálních pachatelů. Mezi obviněnými byl i tehdejší kosovský prezident Hashim Thaçi (viz Bulletin červenec-srpen 2020, s. 12), což způsobilo malé politické zemětřesení, protože Thaçi byl nucen rezignovat.

Sedm obviněných

V současné době stojí před Kosovským tribunálem sedm obviněných ve třech řízeních. Z hlediska významu obviněných je nejdůležitější řízení s dnes již bývalým prezidentem Hashimem Thaçim a třemi dalšími vysokými funkcionáři v UÇK a Kosovské prozatímní vládě.

Thaçi byl v době spáchaných zločinů velitelem UÇK a premiér prozatímní vlády. Kadri Veseli byl vedoucím zpravodajské služby UÇK a následně Kosovské zpravodajské služby. Rexhep Selimi řídil operace a v prozatímní vládě měl post ministra vnitra. Jakub Krasniqi řídil politickou část UÇK a byl mluvčím prozatímní vlády. Všichni čtyři jsou obviněni z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Rozsah jejich trestné činnosti měl být velmi významný a zahrnuje vraždy, mučení a jiné nelidské

zacházení, únosy a cílené útoky a zastrasování politické opozice i obyvatelstva srbské národnosti.

Tato obvinění se mohou potenciálně rozšířit i o zasahování do vyšetřování. Podle dokumentů zveřejněných Kosovským tribunálem v říjnu 2020 se totiž všichni čtyři podíleli na ovlivňování svědků a zásahů do vyšetřování úřadu žalobce. Loajální kosovští úředníci měli svědky uplácet finančně či nabízet místa ve státní správě. Všichni čtyři obvinění si stále udržují v kosovské státní správě značný vliv a mohou se opírat i o podporu části veřejnosti.

O problému, který představuje zasahování do vyšetřování, svědčí druhé řízení, v němž jsou obviněni dva vysocí členové Spolku válečných veteránů Kosovské osvobozené armády, Hysni Gucati a Nasim Haradinaj. Oba byli v prosinci 2020 obviněni podle kosovského práva z narušování veřejného pořádku a veřejné správy.

Oba na několika vysílacích kanálech a skrze různá sociální média šířili bez povolení utajené informace z vyšetřování, včetně identit potenciálních svědků. Označovali je za zrádce, kolaboranty a lháře. Záměrně je tak vystavovali i veřejnému nátlaku, protože Kosovský tribunál bohužel nemá příliš širokou podporu mezi kosovskou veřejností. Albánská část kosovské společnosti nelibě nese jeho zaměření na UÇK a kosovští srbové na druhou stranu nevěří v možnost dosáhnout prostřednictvím uvedených procesů spravedlnosti.

Nakonec je zde třetí řízení se Salihem Mustafou, v době spáchaných zločinů velitelem jedné z guerillových buněk operujících v rámci UÇK. Mustafa je obviněn z válečných zločinů spáchaných v detenčním táboře Zllash.

Naděje pro Kosovo

Postoj kosovské společnosti je obecně ke Kosovskému tribunálu bohužel spíše negativní. Tribunál vznikl díky mezinárodnímu tlaku a jeho zaměření na členy UÇK zabraňuje získání legitimacy u albánské části kosovského obyvatelstva.

Naopak část obětí doufá, že se dočká spravedlnosti, na kterou čekají od roku 1999 a ze strany některých novinářů zaznívají opatrné projevy naděje, že

úspěšné rozsudky by mohly narušit dlouhodobé mocenské vazby v zemi, které byly zakonzervovány od devadesátých let. Nyní je na samotném tribunálu dokázat, že pětileté vyšetřování mělo smysl a obvinění jsou dostatečně podložena.

Poznámky

- [1] Kosovo specialist Chamber, Council of Europe Parliamentary Assembly report on "Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo" (<https://www.scp-ks.org/sites/default/files/public/coe.pdf>)

Zdroje

- Kosovo specialist Chamber, Hysni Gucati & Nasim Haradinaj Summary Charges, (<https://www.scp-ks.org/en/cases/hysni-gucati-nasim-haradinaj/en>)
- Kosovo specialist Chamber., Hashim Thaçi et al, Summary Charges, (<https://www.scp-ks.org/en/cases/hashim-thaci-et-al>)
- Kosovo specialist Chamber., Salih Mustafa Summary Charges, (<https://www.scp-ks.org/en/cases/salih-mustafa/en>)
- Asymmetrical haircuts, Kosovo's court wake-up call, JusticeInfo.NET, 5. října 2020, (<https://www.justiceinfo.net/en/45585-kosovo-court-wake-up-call.html>)
- Serbeze Haxhiaj, Kosovo Guerrilla Leaders Accused of Witness-Tampering Ahead of Trial, BalkanInsight, 20. listopadu 2020, (<https://balkaninsight.com/2020/11/20/kosovo-guerrilla-leaders-accused-of-witness-tampering-ahead-of-trial/>)

Fotografie

- [1] Meeting with the president of Kosovo Mr. Hashim Thaci, autor: Estonian Foreign Ministry, 16. května 2017, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, editace: ořez.
- [2] Kadri Veseli 2017, autor: Estonian Foreign Ministry, 16. května 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0, editace: ořez.

Kadri Veseli [2]

Austrálie vyšetřuje možné válečné zločiny svých vojáků v Afghánistánu

Alžběta Dvořáková

V listopadu minulého roku zveřejnila australská vláda vyšetřovací zprávu, která popisuje údajné válečné zločiny spáchané australskými vojáky v Afghánistánu. Australská vláda oznámila, že zakládá Úřad speciálního vyšetřovatele, který se bude případy dále zabývat.

Prošetřením údajných válečných zločinů spáchaných v Afghánistánu byl v roce 2016 pověřen Paul Brereton, asistent generálního inspektora Australských obranných sil (*Australian Defence Force*, dále ADF). Zločiny měly být spáchany mezi lety 2005 a 2016 členy speciální jednotky ADF. Během čtyř let vyšetřování zaznamenal Brereton stovky výpovědí svědků a prověřil tisíce fotografií a dokumentů. Podle zprávy jsou údajné zločiny založeny na věrohodných důkazech, nelze je ale prozatím pokládat za nezvratně prokázané.

Brereton ve své zprávě potvrzuje, že válečné zločiny byly pravděpodobně spáchany 25 členy ADF. Podle zprávy bylo zabito 39 lidí a krutě zacházeno s dvěma osobami. Zabiti měli být civilisté nebo vojáci neschopní boje (*hors de combat*). V několika případech bylo popsáno, že australští vojáci upravovali mrtvá těla a pokládali k nim zbraně, aby oběti vypadaly jako legitimní cíl útoku. Podle Breretona nebyly vyšetřované zločiny spáchané pod tlakem a okolnosti jejich vzniku nejsou sporné.

Informace o údajných válečných zločinech byly poprvé poskytnuty v roce 2014 bývalým právníkem ADF Davidem McBridem stanici ABC. McBride byl za zveřejnění informací obviněn z krádeže vlastnictví Commonwealthu a protiprávního zveřejnění informací a momentálně čeká na soud. V roce 2019 ve svém dopise pro *The Sydney Morning Herald* popsal neúspěšnou snahu informovat své nadřízené a ministra o možných spáchaných zločinech. McBrida se po zveřejnění vyšetřovací zprávy zastala ředitelka australské Human Rights Watch: „*Nespravedlivé stíhání informátora Davida McBrida je varováním pro další, kteří by se také chtěli ozvat.*“

Australský premiér Scott Morrison [1]

Jak se ke zločinům postaví Austrálie?

Australská vláda v listopadu minulého roku oznámila vznik nového Úřadu speciálního vyšetřovatele, který případy převezme. Vláda navíc plánuje ustavit zvláštní dozorový výbor (*oversight panel*), který bude nezávislý, aby bylo budoucí vyšetřování důvěryhodné.

Austrálie i Afghánistán jsou smluvními stranami Římského statutu, který byl australskými vojáky porušen, Austrálie je proto povinná zahájit vnitrostátní vyšetřování. Pokud tedy bude i nadále jednat a ukáže přiměřenou snahu případy vyšetřit a soudně stíhat, k Mezinárodnímu trestnímu soudu se pravděpodobně nedostane. Australský premiér Scott Morrison na tiskové konferenci zdůraznil, že bude mít snahu, aby bylo soudní řízení vedeno Austrálií a v rámci australského soudního systému.

Kromě plánovaného vyšetřování a následného trestního řízení zůstává otázkou, zda Austrálie učiní krok směrem k obětem údajných zločinů. Podle mezinárodního práva by měla Austrálie u zvlášť závažných zločinů odškodnit oběti nebo pozůstalé ve formě reparací.[1] Premiér Morrison se k výzvám nevládních lidskoprávních organizací vyjádřil s prohlášením, že australská vláda prozatím reparace neplánuje.

Překvapivá reakce Číny

Ze strany Číny navíc na zveřejněnou Breretonovu zprávu přišla reakce, která přispěla ke zhoršení už tak chladných vztahů mezi těmito zeměmi. Po uveřejnění vyšetřovací zprávy mluvčí čínského ministerstva zahraničí zveřejnil na Twitteru falešnou fotografii s australským vojákem, který vraždí dítě. Morrison tento krok odsoudil, fotografii nazval dezinformací a sdělil, že Austrálie očekává omluvu, což čínská vláda odmítla.

Problematika válečných zločinů nejen v Austrálii

Podle Human Rights Watch byli od roku 2011 kromě australských vojáků podezřelí z údajných válečných zločinů v Afghánistánu také vojáci Spojeného království. V listopadu loňského roku Afghánská nezávislá komise pro lidská práva (*Afghanistan Independent Human Rights Commission*) vyzvala Spojené království, aby zahájilo nezávislé vyšetřování údajných zločinů po vzoru Austrálie. Mluvčí ministerstva obrany Spojeného království reagoval slovy, že vydaná zpráva ADF nenaznačuje účast vojáků Spojeného království na vyšetřovaných zločinech. Podle ministerstva bylo již dříve provedeno rozsáhlé vyšetřování v rámci operace Northmoor, které nevedlo k trestnímu stíhání.

Spojenému království byla v posledních letech věnována pozornost i kvůli údajným válečným zločinům v Iráku. Tyto incidenty z let 2003 až 2008 byly předběžně šetřeny Mezinárodním trestním soudem, k oficiálnímu vyšetřování však nepostoupily. Minulý rok Úřad žalobkyně Mezinárodního trestního soudu tento případ uzavřel s tím, že soudní řízení přenechá Spojenému království, což bylo částí odborné veřejnosti kritizováno.

Válečné zločiny v Iráku ze strany ozbrojených sil pod vedením USA se dostaly do popředí zájmu

v listopadu minulého roku. Čtyři členové soukromé bezpečnostní agentury Blackwater (později přejmenované na Academi) v roce 2007 zabili 17 iráckých civilistů. V USA byl jeden člen odsouzen k doživotnímu a zbylí tři členové ke třicetiletým trestům odnětí svobody. Bývalý americký prezident Donald Trump odsouzené členy Blackwater v minulém roce omilostnil, za což byl Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva ostře kritizován. Podle mluvčí úřadu může takový krok v budoucnu povzbuzovat další vojáky, aby páchali podobné zločiny.

Prostředí podporující vznik závažných zločinů

Ve své zprávě Brereton popisoval mimo jiné i důvody, které umožnily, že bylo zločiny v Afghánistánu vůbec možné spáchat. Dle zprávy je stěžejní především prostředí vytvořené mezi vojáky a tzv. válečnická kultura (*warrior culture*).

Další skutečností, která je u těchto případů problematická, je uzavřenost vojenských jednotek. Podle Breretona tomu napomáhá zaobalování informací v hlášeních ze strany nadřízených s cílem vyhnout se komplikacím. Právě otevřenost vojenských jednotek může být v budoucnu klíčová pro transparentnost a dodržování mezinárodního práva. S tím také souvisí možnost vystoupit a na zločiny upozornit, což je momentálně obtížné. I to je jeden z důvodů, proč je nevládními organizacemi kritizováno stíhání informátora McBrida.

Lze se domnívat, že se mnoho spáchaných válečných zločinů vůbec nezaznamená a tudíž nebude potrestáno. Brereton ve svém hlášení navrhuje možnost prevence zločinů na vojenských misích pomocí policejních kamer, které by měli vojáci nůstále u sebe. Záznamy by se uchovávaly a v případě pochybností by byly dostupné ke kontrole.

Kroky směrem k trestnímu stíhání v případech válečných zločinů jsou v zájmu australské vlády, a to jak ve vztahu k vlastním občanům, tak k mezinárodnímu prostředí. Úspěšné uzavření případů může Australanům pomoci znovu získat důvěru k ADF, která těmito incidenty částečně ztratila legitimitu. Případné reparace by zase mohly zemí pomoci napravit svou pověst. Je možné, že australská vláda změní názor na odškodnění obětí, přičemž se zde nabízí možnost vzniku samostatného úřadu, který by se repa-

racemi zabýval. Pokud bude fungování Úřadu speciálního vyšetřovatele efektivní, mohla by se Austrálie stát příkladem, jak je možné řešit zvláště závažné zločiny na národní úrovni.

Poznámky

[1] Viz tzv. Van Boven/Bassiouni Principles (nebo rovněž Van Boven's Principles) zde.

Zdroje

BBC News. China refuses to apologise to Australia for fake soldier image. 1. prosince 2020: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-55140848>.

BBC News. UN criticises Trump's pardons for Blackwater guards jailed over Iraq killings. 23. prosince 2020: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55424397>.

Burgess, Katie. Afghanistan war crimes inquiry: Calls to drop prosecution of whistleblower David McBride. The Canberra Times. 19. listopadu 2020: <https://www.canberratimes.com.au/story/7019615/afghanistan-inquiry-calls-to-drop-prosecution-of-whistleblower-david-mcbride/>.

Callinan, Rory. Calls for UK to investigate possible war crimes in Afghanistan. The Guardian. 20. listopadu 2020: <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/nov/20/calls-for-uk-to-investigate-possible-war-crimes-afghanistan-australian-report>.

the-guardian.com/australia-news/2020/nov/20/calls-for-uk-to-investigate-possible-war-crimes-afghanistan-australian-report.

Human Rights Watch. Australia: Ensure Justice for Alleged War Crimes. 8. prosince 2020: <https://www.hrw.org/news/2020/12/09/australia-ensure-justice-alleged-war-crimes>.

Hurst, Daniel. Australia to appoint investigator to consider alleged war crimes by special forces in Afghanistan. The Guardian. 12. listopadu 2020: <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/nov/12/australia-appoint-investigator-consider-alleged-war-crimes-special-forces-afghanistan>.

Knaus, Christopher. Scott Morrison warned Australia is obliged to compensate war crimes victims. The Guardian. 8. prosince 2020: <https://www.theguardian.com/australia-news/2020/dec/09/scott-morrison-warned-australia-is-obliged-to-compensate-war-crimes-victims>.

Ministerstvo obrany Austrálie. 2020. Inspector-general Of the Australian defence force Afghanistan inquiry report: <https://afghanistandinquiry.defence.gov.au/sites/default/files/2020-11/IGADF-Afghanistan-Inquiry-Public-Release-Version.pdf>.

Fotografie

[1] Scott Morrison 2014 (cropped), autor: Kristy Robinson/Commonwealth of Australia, 22. leden 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0, editace: ořez.

[2] President Trump in Ohio, autor: Trump White House Archival/Shealah Craighead, 22. září 2019, zdroj: Flickr, CC0, editace: ořez.

Scott Morrison a Donald Trump [2]

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Monika Hanych a Hubert Smekal

Právo odpojit se: konec odpovídání na e-mail o víkendu?

Martin Mišek

Pracovní hovory a e-maily během dovolené nebo mimo pracovní dobu? Se stále častějším režimem práce z domova nic neobvyklého. I přes to, že člověk právě pracovat nemusí, cítí zodpovědnost přijmout hovor či na zprávu odpovědět. Avšak v některých případech se nadřízení dopouštějí šikany na dálku, což může mít na zaměstnance těžké psychické dopady. Je nyní řešení na obzoru?

V Evropské unii dodnes neexistuje právní úprava, která by podmínky pro výkon práce z domova jasně specifikovala. Zaměstnavatelé mohou hovořit o flexibilní pracovní době, v praxi to ale v některých případech znamená přítomnost zaměstnance 24 hodin denně a sedm dní v týdnu, jak komentuje europoslanec Tomáš Zdechovský.

Europoslanec návrh předložil v souladu s iniciativou z června 2020, kdy se zaměstnanci a zaměstnavatelé v rámci kolektivních dohod zavázali ke snaze dodržovat takzvané právo odpojit se. Nadřízení by tak nepostihovali zaměstnance za to, že ve svém volném čase nereagují na jejich pokyny.

Práce v době koronavirové

Právo na odpojení se stalo s nástupem pandemie mnohem aktuálnější. Práce z domova se zvýšila téměř o 30 % a zdá se, že toto procento v blízké budoucnosti dokonce vzroste. Podle Agentury Eurofound je u lidí pracujících z domova ve srovnání s těmi, kteří do zaměstnání dochází fyzicky, dvojnásobně vyšší pravděpodobnost, že překročí hranici 48 pracovních hodin týdně. Téměř třetina pracujících z domova uvádí, že pracují ve svém volném čase každý den nebo několikrát týdně. Mnozí to považují za „digitální otrokářství“.

Tomáš Zdechovský navrhl pozměňovací návrh na právo odpojit se [1]

První reakce Evropské komise

Podle Nicolase Schmita, eurokomisaře pro pracovní místa a sociální práva, je nezbytné zajistit rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a zdravé pracovní podmínky v novém digitalizovaném světě. Argumentuje tím, že „lidé nejsou roboti“. Zároveň upozornil na novou digitální ekonomiku, která se nemůže vyvíjet mimo pracovní právo, včetně stanovení pracovní doby.

Eurokomisař poslancům vzkázal, že vedoucí úlohu při přímé realizaci práva na odpojení se mají nakonec organizace zaměstnavatelů. Možná proto vyzval zástupce zaměstnavatelů, odborů a vlád k tomu, aby se pokusili vyřešit tento problém prostřednictvím dohod, přinejmenším do té doby, než Komise předloží návrh nové normy.

Ne všichni se chtějí odpojit

Podle Markuse Beyrera, ředitele lobbistické skupiny BusinessEurope, je současná legislativa chrání pracovní dobu, zdraví a bezpečnost na pracovišti dostačující. Domnívá se, že zaměstnanci mají mnohem více času pro sebe a jsou schopni oddělit pracovní a soukromý život. Zároveň podotkl, že nemá informace o negativním dopadu práce na dálku.

Odborníci rovněž varují, že i přes důležitost prosazování právních předpisů EU musí být návrhy dostatečně flexibilní. Je totiž nutné zohledňovat potřeby zaměstnanců s rodičovskými povinnostmi či nezávislých pracovníků, kteří se nechtějí vrátit k pevnému stanovení pracovní doby.

Konec „digitálního otrokářství“?

Evropský parlament pozměňovací návrh drtivou většinou hlasů přijal. Tím zadal práci Evropské komisi, která má za úkol připravit vhodnou směrnici. Nový legislativní rámec by měl stanovit minimální požadavky pro práci na dálku v celé Evropské unii tak, aby tento druh práce neměl dopad na podmínky zaměstnávání pracovníků na dálku. V blízké době by tak Evropanům mohla odpadnout starost, kterou s režimem práce z domova nabyli.

Zdroje

- Eurofound. 2020. Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age. Luxembourg: Publications Office of the European Union (https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19032en.pdf).
- Evropský parlament. 'Right to disconnect' should be an EU-wide fundamental right, MEPs say. Evropský parlament. 21. 1. 2021 (<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210114IPR95618/right-to-disconnect-should-be-an-eu-wide-fundamental-right-meps-say>).
- Evropský parlament. 2021. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 21. ledna 2021 obsahující doporučení Komise k právu odpojit se (2019/2181(INL)). Brusel: Evropský parlament (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0021_CS.html).
- Fialová, Jitka. Zaměstnanci by měli získat právo „odpojit se“. Tomáš Zdechovský. 20. 1. 2021 (<https://www.zdechovsky.eu/aktuality/zamestnanci-by-meli-ziskat-pravo-odpojit-se>).
- Nicolás, Elena Sánchez. MEPs call for workers to have 'right to disconnect'. Euobserver. 25. 1. 2021 (<https://euobserver.com/social/150701>).
- Yeung, Peter. 'If you switch off, people think you're lazy': demands grow for a right to disconnect from work. The Guardian. 10. 2. 2021 (<https://www.theguardian.com/world/2021/feb/10/if-you-switch-off-people-think-youre-lazy-demands-grow-for-a-right-to-disconnect-from-work>).

Fotografie

- [1] Brno-demonstrace-proti-Andreji-Babišovi-a-jeho-zneužívání-moci2018l, autor: Ben Skála, Benfoto, 9. dubna 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [2] File:New office, autor: Phil Whitehouse, 10. března 2009, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0, editace: ořez.

Lidé docházející do práce nemají problém s přesčasy [2]

SDEU: Rozlišování mezi zaměstnanci se zdravotním postižením představuje diskriminaci

Zuzana Andreska

Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že rozlišování mezi zaměstnanci se zdravotním postižením ze strany zaměstnavatele může představovat přímou nebo nepřímou diskriminaci. Řízení o této předběžné otázce vyvstalo z případu polské nemocnice, která vyplácela mzdový příplatek pouze části svých zdravotně postižených zaměstnanců.

Kdo šetří, má za tři

Polské právo stanoví, že čím více zdravotně postižených osob zaměstnavatel eviduje, tím nižší odvádí příspěvky do Státního fondu pro reintegraci osob se zdravotním postižením. Nemocnice v polském Krakově proto hledala způsob, jak motivovat své zaměstnance, aby doložili potvrzení o zdravotním postižení.

Nemocnice se rozhodla poskytnout měsíční mzdový příplatek těm zaměstnancům, kteří do budoucna předloží dané potvrzení. Takových zaměstnanců bylo třináct. Nicméně dalším šestnácti zaměstnancům, kteří již takové potvrzení doložili v minulosti, nárok na mzdový příplatek nevznikl. Mezi nimi byla i paní V. L., která nemocnici zažalovala pro porušení zákazu diskriminace.

Polský soud předložil Soudnímu dvoru Evropské unie otázku, zda daný postup krakovské nemocnice představuje porušení zákazu diskriminace ve smyslu článku 2 Směrnice Rady, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání („Směrnice“).

Jednalo se o diskriminaci?

Účelem směrnice je zavést v členských státech zásadu rovného zacházení spočívající v zákazu diskriminace v oblasti zaměstnání na základě mj. zdravotního postižení. Směrnice rozlišuje mezi diskriminací přímou a nepřímou, přičemž přímou diskriminaci definuje jako jednání, kdy se s jedním člověkem

Zřejmě došlo k nepřímé diskriminaci lidí se zjevným zdravotním postižením [1]

zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jiným člověkem ve srovnatelné situaci. K nepřímé diskriminaci dochází, pokud v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti je člověk se zdravotním postižením v porovnání s jinými znevýhodněn.

Polský soud si nebyl jistý, zda vůbec, a případně do které z kategorií diskriminace tento případ spadá. Položil tedy Soudnímu dvoru dotaz, zda interpretovat rozlišování mezi lidmi spadajícími do téže chráněné skupiny (zdravotně postižení), tedy zdánlivě neutrálního kritéria, jako porušení zásady rovného zacházení. Jinak řečeno, zda udělení mzdového příplatku jen zaměstnancům, kteří potvrzení o svém zdravotním postižení doloží do budoucna, může představovat diskriminaci ve smyslu Směrnice.

Může dojít k diskriminaci při rozlišování mezi příslušníky stejné chráněné skupiny?

Zprv Soudní dvůr zkoumal, zda předmětné jednání spadá pod pojem diskriminace ve smyslu Směrnice. Jelikož z jazykového výkladu nevyplý-

vá jednoznačná odpověď, musel Soudní dvůr přistoupit k teleologickému výkladu. Dospěl k závěru, že zákaz diskriminace stanovený směrnicí se neomezuje pouze na rozdíly v zacházení mezi lidmi se zdravotním postižením nebo bez něj. Pro srovnání se situací stěžovatelky lze totiž použít i jinou osobu se zdravotním postižením, nikoliv jen bez něj. Tyto dvě skupiny zaměstnanců jsou srovnatelné, neboť v okamžiku, kdy se nemocnice rozhodla zavést mzdový příplatek, všichni přispívali k úsporám nezávisle na datu, ke kterému zaměstnavatelé předložili potvrzení o uznání zdravotního postižení.

Zadruhé se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda se jednalo o diskriminaci přímou. Musel tedy analyzovat, zda vyžadované potvrzení je se zdravotním postižením neoddtělitelně spjaté. Zde Soudní dvůr odkázal na svou předchozí judikaturu, podle níž rozdílné zacházení na základě manželského stavu zaměstnanců, a nikoli výslovně na základě jejich sexuální orientace, představuje přímou diskriminaci kvůli orientaci. Neumožnění znovupředložení potvrzení o zdravotním postižení od zaměstnanců, kteří ho již v minulosti předložili, tedy představuje jejich přímou diskriminaci ve srovnání s lidmi, kteří toto potvrzení předloží až do budoucna.

Krakow [2]

Zatřetí Soudní dvůr konstatoval, že otázku lze posuzovat též jako diskriminaci nepřímou. To by znamenalo, že byt je stanovení konkrétního data, ke kterému je nutné předložit potvrzení o zdravotním postižení, zdánlivě neutrálním požadavkem, dopadá různou měrou na osoby s různým zdravotním postižením. V tomto případě Soudní dvůr poznamenal, že k takové diskriminaci dojít mohlo. A to z důvodu, že patnáct lidí, které spolu s VL již potvrzení předložilo, mělo postižení buďto zjevné nebo vyžadující přiměřené úpravy. Naopak třináct lidí, kteří potvrzení dodali až později, měli postižení méně zjevného druhu, které nevyžadovalo úpravu pracovního prostředí. Lidé se zjevným zdravotním postižením, kteří nemohli znovu předložit potvrzení o svém zdravotním stavu, tak mohli být nepřímo diskriminováni.

SDEU diskriminaci nevyloučil

Jednání nemocnice spočívající ve vyplácení mzdového příplatku pouze zdravotně postiženým zaměstnancům, kteří předložili potvrzení o uznání zdravotního postižení po datu, které si sám zvolil, může představovat přímou nebo nepřímou diskriminaci na základě zdravotního postižení. Soudní dvůr tedy nevyloučil jeden ze dvou druhů diskriminace uvedených ve směrnici a ponechal národnímu soudu prostor pro interpretaci v závislosti na konkrétních okolnostech případu.

Zdroje

Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Soudní dvůr Evropské unie. Věc C-16/19: VL Proti Szpitalowi Klinicznemu im. dra J. Babińskiego Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Krakowie, 26. ledna 2021 (<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=237103&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2080307>).

Fotografie

[1] Wheelchair on ship Piret. IMG 20200904 144856, autor: Ave Maria Möistlik, 4. září 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

[2] Sukiennice and Main Market Square Krakow Poland, autor: Jorge Lascar, 7. srpna 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0, editace: ořez.

ESLP: Gruzie proti Rusku a právo na život – mezi humanitárním právem a Evropskou úmluvou?

Barbora Bromová

Evropský soud pro lidská práva v lednu rozhodl v případě *Gruzie proti Rusku (II)*, ve kterém šlo o regionální konflikt v Jižní Osetii a Abcházii z roku 2008 a jeho následky. Soud shledal Rusko zodpovědným za vážná porušení lidských práv v době bezprostředně po konfliktu, odmítl ale vyvodit důsledky ze zločinů, které se udály během samotné války.

Jde o důležitý rozsudek: i když ho mnozí mohou považovat za kladný pro Gruzii, v otázce uplatnění Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluvy“) v případech mezinárodního ozbrojeného konfliktu nechal mnohá očekávání nenaplněná.

Rusko-gruzínská válka a její dlouhodobé odezvy

V noci ze 7. na 8. srpna 2008 začaly boje mezi gruzínskou armádou a ozbrojenými jednotkami jihoosetských rebelů, kteří usilovali o odtržení autonomní oblasti Jižní Osetie od zbytku gruzínského území. Konflikt těžce zasáhl hlavně regionální hlavní město Cchinvali, na které mířily raketomety a děla gruzínské armády. Bombardování si vyžádalo stovky životů místních obyvatel a zasáhlo i základnu ruských mírových sil. Na to Ruská federace zareagovala leteckými nálety, jimiž aktivně a neskrývaně podpořila separatisty.

Následovalo pět dní otevřeného konfliktu, při kterém obě strany používaly dálkové ostřelování, nálety i pozemní síly. Válka si vyžádala několik stovek obětí, převážně civilistů. Príměří bylo pod záštitou Evropské unie dosaženo 12. srpna 2008, kdy tehdejší ruský prezident Medveděv dal oficiální pokyn k ukončení bojů. I když regiony Jižní Osetie a Abcházie nedlouho po konci konfliktu vyhlásily nezávislost, kromě Ruské federace je většina mezinárodní komunity neuznala. Po válce zůstalo na území tolik ruských jednotek, že příhraniční region prakticky ovládala armáda Ruské federace.

Gruzie podala mezistátní stížnost na Ruskou federaci k Evropskému soudu pro lidská práva (dále

Tbilisi, historické centrum hlavního města Gruzie [1]

jen „Soud“) už v srpnu 2008. Gruzínská vláda obviňovala Rusko z porušení práva na život (čl. 2), mučení (čl. 3), práva na svobodu a osobní bezpečnost (čl. 5), nedostatečného respektování soukromého a rodinného života (čl. 8) a neposkytnutí účinných opravných prostředků (čl. 13 Úmluvy). Gruzie před Soudem také tvrdila, že Rusko porušilo právo na majetek a na vzdělání (čl. 1 a 2 prvního Protokolu) a znemožnilo gruzínským občanům svobodu pohybu (čl. 2 čtvrtého Protokolu). Finální rozsudek Soud vydal až v lednu 2021.

Rozsudek: poloviční odpovědnost za lidskoprávní zločiny?

Soud se rozhodl případ rozdělit na dvě části, které analyzoval zvlášť: pětidenní konflikt a období bezprostředně po ukončení otevřených bojů. Toto rozlišení se promítlo i do konečného znění rozsudku. Pochybení ruské strany totiž Soud uznal pouze během zhruba dvouměsíčního období, které po konfliktu následovalo, a poměrem jedenácti soudců ku šesti odmítl posoudit hmotněprávní porušení lidských práv přímo během pětidenních bojů.

Podle Soudu totiž nemělo Rusko během aktivního konfliktu nad územím jurisdikci tak, jak ji definuje čl. 1 Úmluvy – tedy nemělo území pod účinnou kontrolou tak, aby mohlo náležitě ovliv-

ňovat dění a následky rozhodování. Rusko tedy nebylo za násilnosti odpovědné.

To se ale v očích Soudu změnilo po ukončení aktivního boje: od dohodnutého příměří ze srpna 2008 až do října téhož roku už Rusko sporné území i takzvané „nárazníkové zóny” plně kontrolovalo, a ty tak spadaly pod jeho řádnou jurisdikci.

Soud shledal, že Rusko je zodpovědné za rozsáhlé a systematické porušování lidských práv během dvou poválečných měsíců, kdy mělo region pod praktickou kontrolou. Jednalo se hlavně o porušení práva na život (čl. 2 Úmluvy) a mučení, nelidské a ponižující zacházení (čl. 3); ve většině zkoumaných případů byli oběťmi těchto porušení váleční zajatci a civilisté, často i ženy, starci a děti. Důkazy dokládaly například svévolné zadržování civilistů v ponižujících podmínkách, kruté zacházení s gruzínskými válečnými zajatci či perzekuci nuceně vysídlených Gruzínců z Jižní Osetie. Soud rozhodl, že za tyto i mnohé další incidenty v poválečných měsících nese Ruská federace právní odpovědnost.

Soud nařizuje Rusku události řádně prošetřit a vyvodit z nich důsledky pro jejich pachatele. Moskva se ale proti tomuto rozsudku brání a právní odpovědnost za lidskoprávní zločiny (i kontrolu ruských vojáků nad dotýčeným územím v době po válečném konfliktu) stále rázně odmítá.

Mezinárodní humanitární právo a systém lidských práv

Před Soudem v tomto případě stál nelehký úkol sladit mezinárodní humanitární právo (tedy právo ozbrojených konfliktů) a systém lidských práv, včetně práva na život, v případě mezinárodního ozbrojeného konfliktu. Soud se ale výzvě synchronizovat oba právní režimy vyhnul: shledal, že detailnější pravidla mezinárodního humanitárního práva jsou v tomto případě směrodatnější než právo na život z čl. 2 Úmluvy, a neposoudil tedy hmotněprávní porušení lidských práv během pěti dnů aktivního konfliktu.

Soud tak neobjasnil, jak hodlá vykládat články Úmluvy v případech týkajících se mezinárodních ozbrojených konfliktů. Hned několik z nich přitom čeká na posouzení, včetně případů týkajících se konfliktu na Ukrajině či v oblasti Náhorního Karabachu.

Neochota Soudu rozhodnout o porušení Úmluvy v rámci ozbrojeného konfliktu mu vynesla kritiku – i sama ruská strana ve svém vyjádření k výsledku případu poukázala na to, jak rozporuplný se rozsudek zdá být. A to hlavně kvůli velmi rozdílnému přístupu k období aktivního boje a k následné poválečné situaci, na kterém se shodla většina jedenácti soudců ze sedmnácti. Na rozdíl od tohoto kontroverzního rozhodnutí se ale na porušení Úmluvy Ruskem v období po ukončení konfliktu soudci shodli téměř jednomyslně.

Zdroje

ČTK. 2021. Rusko je odpovědné za porušování lidských práv po válce s Gruzii, rozhodl Evropský soud. Česká televize – Svět (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3258360-rusko-je-zodpovedne-za-porushovani-lidskych-prav-po-valce-s-gruzii-uvvedl-evropsky-soud>).

Evropský soud pro lidská práva, 2021. CASE OF GEORGIA v. RUSSIA (II) Application no. 38263/08. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207757>).

Risini, I. 2021. Human Rights in the Line of Fire: Georgia v Russia (II) before the European Court of Human Rights, Verfassungsblog (<https://verfassungsblog.de/human-rights-in-the-line-of-fire/>, DOI: 10.17176/20210128-222558-0).

Milanovic, M. 2021. Georgia v. Russia No. 2: The European Court's Resurrection of Bankovic in the Contexts of Chaos. EJIL: Talk! Blog of the European Journal of International Law (<https://www.ejiltalk.org/georgia-v-russia-no-2-the-european-courts-resurrection-of-bankovic-in-the-contexts-of-chaos/>).

Fotografie

[1] Tbilisi, historické centrum hlavního města Gruzie, autor: Denis Arslanbekov, 28. červen 2019, zdroj: Unsplash, CC0, editace: ořez.

[2] Vlajka Abcházie. Flag of the Republic of Abkhazia, autor: Achim1999, 11. června 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC0, editace: ořez.

Vlajka Abcházie [2]

Co se ještě událo? Aktuality za únor

Eliška Hůlová

ESLP o událostech na Majdanu

Sedm let po protestech na tzv. Euromajdanu vydal Evropský soud pro lidská práva pět rozsudků, ve kterých shledává Ukrajinu odpovědnou za porušení hned několika článků Evropské úmluvy o lidských právech. Násilné rozhánění protestů, únosy aktivistů a brutální zacházení s nezákonně zadrženými lidmi - to vše vedlo k rozhodnutí o porušení zákazu mučení a nelidského zacházení, práva na svobodu a osobní bezpečnost či práva na svobodné shromažďování. Ukrajina je odpovědná i za smrt jednoho z protestujících.

ESLP: Rumunsko zasahuje do integrity transgender osob

Požadavek na podstoupení chirurgického zákroku pro úřední změnu pohlaví je zásahem do práva na respektování soukromého a rodinného života. Štrasburský soud tak rozhodl ve věci *X a Y proti Rumunsku*.

Právní rámec pro změnu pohlaví je v Rumunsku dle Soudu nejednoznačný a nepředvídatelný, požadavek chirurgického zákroku však nestanovuje. Tamní soudy na něm přesto trvaly, čímž stavěly stěžovatele před nemožnou volbu: podstoupit chirurgický zákrok proti svému přesvědčení, nebo se vzdát uznání své pohlavní identity. V každém případě se jedná o zásah buď do tělesné, nebo do duševní integrity. Národní soudy navíc nijak neodůvodnily veřejný zájem, na kterém rozhodnutí stavěly a nadto jej nepoměřily se zájmem stěžovatelů na uznání vlastní pohlavní identity.

ESLP projedná stížnost Ukrajiny proti Rusku

Velký senát rozhodl o částečné přijatelnosti stížnosti Ukrajiny na rozsáhlé porušování lidských práv na Krymu ze strany Ruska v období od února 2014 do srpna 2015. Rusko dle ESLP vykonávalo v uvedeném období nad Krymem jurisdikci ve smyslu čl. 1 Evropské úmluvy o lidských právech na zákla-

Španělský Ústavní soud vydal kontroverzní rozsudek o ochraně vlajky [1]

dě „účinné kontroly“ území. Tu Soud dovodil především z rozsáhlé přítomnosti a aktivních zásahů ruské armády vůči ukrajinským orgánům.

Meritorní přezkum namítaných porušení bude teprve následovat. Soud také zdůraznil, že není příslušný k projednání souladu připojení Krymu k Rusku z hlediska mezinárodního práva.

SDEU: propadnutí cizí věci porušuje právo na vlastnictví

Propadnutí věci, která sice byla použita při spáchání trestného činu, ale je ve vlastnictví třetí osoby jednající v dobré víře, je dle Soudního dvora EU porušením práva vlastnit majetek. SDEU tak reagoval na zabavení nákladního automobilu turecké přepravní společnosti bulharskými soudy. Zaměstnanec této společnosti se pokusil propašovat na jedné ze svých cest do Německa 3 000 starožitných mincí. Při celní kontrole v Bulharsku byl však odhalen a zabavené mince i nákladní automobil v trestním řízení propadly státu.

Přestože právo na vlastnictví není absolutní, dle Soudního dvora představuje propadnutí věci nepřiměřený zásah v případě, že její vlastník ani nemohl vědět o jejím zneužívání k páčání trestné činnosti.

EU: Zrychlené azylové řízení na hranicích v praxi

Evropský parlament schválil zprávu o provádění tzv. zrychleného řízení na hranicích podle čl. 43 směrnice o azylovém řízení. Zpráva poukazuje zejména na nejednotnost postupů zrychleného řízení napříč členskými státy a na stále častější porušování základních práv. V řadě případů dochází k odepření vstupu na území migrantům, aniž by došlo k registraci jejich žádostí o azyl. Většina žadatelů také končí v detenčních zařízeních.

Výbor pro lidská práva: Itálie je odpovědná za utonutí několika set migrantů

Výbor OSN pro lidská práva shledal Itálii odpovědnou za neposkytnutí včasné pomoci potápějící se lodi plné migrantů. Loď, která v roce 2013 vyplula z Libye, ztroskotala ve Středozemním moři. Přes naléhavé volání o pomoc Itálie zprvu odmítla vyslat svou námořní loď s tím, že ztroskotané plavidlo se nacházelo v maltské záchranné zóně. Teprve až na žádost Malty svou loď poskytla. V mezidobí však utonulo více než 200 migrantů, včetně 60 dětí.

Přestože se plavidlo nenacházelo v její záchranné zóně, měla Itálie povinnost poskytnout bezodkladnou pomoc při záchranné akci. Její zdržení mělo přímý vliv na smrt několika migrantů.

Španělsko: ochrana vlajky nad svobodou projevu

Španělský ústavní soud potvrdil trestní sankci uloženou zástupci odborů za hanobení státní vlajky, kterého se dopustil pronesením několika urážlivých komentářů během protestů za zlepšení pracovních podmínek na vojenské základně. Mezi soudci se vedla debata především o souvislosti mezi komentáři a požadavky protestujících. Těsná většina soudců nakonec neshledala politický charakter vyjádření a nepřiznala jim tak ochranu svobody projevu.

Rozhodnutí je kontroverzní zejména tím, že do značné míry popírá rozsah svobody projevu vyplývající z judikatury ESLP. Je politická svoboda projevu ve Španělsku čím dál více v ohrožení?

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. Grand Chamber decision Ukraine v. Russia (re Crimea) - complaints concerning pattern of human-rights violations partly admissible, 14. ledna 2021 [tisková zpráva] (<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6904972-9271650>).

Evropský soud pro lidská práva. Judgment X and Y v. Romania - refusal by authorities to record a change in sexual identity without surgery breached the Convention, 19. ledna 2021 [tisková zpráva] (<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6910029-9279612>).

Evropský soud pro lidská práva. Five judgments concerning Ukraine (Maidan) - Numerous rights abuses in Maidan protests, 27. ledna 2021 [tisková zpráva] (<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6912931-9284963>).

Evropský parlament. Zpráva o provádění článku 43 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany, 20. ledna 2021 (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0005_CS.html).

Soudní dvůr Evropské unie. Judgment in Case C-393/19, Okrajná prokuratura - Haskovo and Apelativna prokuratura – Plovdiv v OM, 14. ledna 2021 [tisková zpráva] (<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-01/cp210004en.pdf>).

UN News. Italy failed to rescue over 200 migrants in 2013 Mediterranean disaster, UN rights body finds, 27. ledna 2021 (<https://news.un.org/en/story/2021/01/1083082>).

Urías, Joaquín. The Honor of the Spanish Flag, VerfBlog, 20. ledna 2021 (<https://verfassungsblog.de/the-honor-of-the-spanish-flag/>).

Fotografie

- [1] Španělský Ústavní soud vydal kontroverzní rozsudek o ochraně vlajky, autor: M W, 16. června 2014, zdroj: Pixabay, CC0, editace: ořez.
- [2] Open the Border - Refugees. Autor: Steve Evans, 20. listopadu 2015, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0, editace: ořez.

Nový report Evropského parlamentu o zrychlených hraničních řízeních [2]

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Nela Černota

Spojené království nemá suverenitu nad Čagoskými ostrovy

Kristýna Žábojníková

Mezinárodní tribunál pro mořské právo vydal začátkem tohoto roku rozsudek, z něhož vyplývá suverenita Mauricia nad Čagoskými ostrovy. Navázal tak na poradní posudek Mezinárodního soudního dvora z roku 2019. Spojené království mu však odmítá předat kontrolu a argumentuje bezpečnostním rizikem.

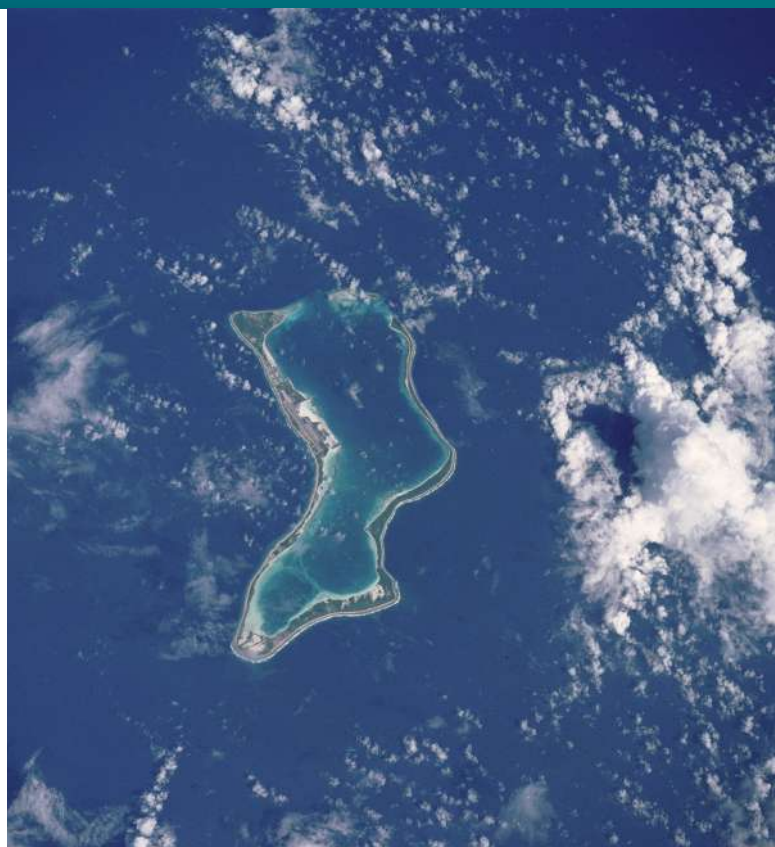
Z rozsudku Mezinárodního tribunálu pro mořské právo (*International Tribunal for the Law of the Sea*, „Tribunál“) zřízeného pod Úmluvou OSN o mořském právu, vyplývá, že Spojené království nemá právo uplatňovat svrchovanost nad Čagoskými ostrovy.

Tento rozsudek vydaný v lednu 2021 by se dal považovat jako malá výhra pro Mauricius. Potvrzuje totiž poradní posudek Mezinárodního soudního dvora („MSD“), který tamní britskou kontrolu území označil za protiprávní.

Počátky sporu

Spor ohledně svrchovanosti na tomto území se mezi Spojeným královstvím a Mauriciem vyostřil v roce 2015. Na jedné straně země, která od 19. století kolonizovala území v Indickém oceánu a na druhé stát, jenž býval jedním z těchto kolonizovaných zemí a svoji nezávislost získal až v druhé polovině 20. století. Při procesu dekolonizace v 60. letech však zůstaly Čagoské ostrovy pod správou Spojeného království.

Hlavním důvodem byla strategická poloha území za účelem udržení globální bezpečnosti. Klíčový pak byl ostrov Diego Garcia, jenž na základě bilaterální smlouvy mezi Spojeným královstvím a Spojenými státy americkými posloužil jako místo pro vybudování vojenské základny. Základna byla v minulosti několikrát využívána např. při ozbrojených konfliktech v Afghánistánu nebo Iráku. Negativní

Ostrov Diego Garcia z výšky [1]

stránkou tohoto kroku však bylo nedobrovolné vystěhování domorodých národů, které ostrov obývaly a dosud jim nebylo umožněno se vrátit (viz Bulletin květen 2019, s. 24).

Mezinárodní soudní dvůr v únoru 2019 vydal poradní posudek, potvrzený rezolucí Valného shromáždění OSN v květnu téhož roku, stanovující, že Spojené království je povinno ukončit správu vykonávanou nad Čagoskými ostrovy a dokončit tak proces dekolonizace. Na předání kontroly nad územím mělo, dle rezoluce, šest měsíců, tedy do listopadu 2019. K předání však do dnešní doby nedošlo.

Rozsudek Mezinárodního tribunálu pro mořské právo

V indických vodách Mauricius kromě sporu o územní suverenitu ohledně Čagoských ostrovů vedl také spor s Maledivami, a to kvůli vymezení

jejich mořských hranic. Argumenty Malediv spočívaly v tom, že Tribunál nemá pravomoc rozhodnout tento spor z důvodu nejasné suverenity nad územím Čagoských ostrovů.

Tribunál však tuto námitku odmítl s odůvodněním, že má „dostatečný podklad pro závěr, že Mauricius lze považovat za pobřežní stát ve vztahu k souostroví Čagos pro účely vymezení mořských hranic ještě před dokončením dekolonizačního procesu Mauricia“. Zároveň také potvrdil poradní posudek MSD, který tak posílil v jeho právní závaznosti.

Význam pro Spojené království

Přestože Spojené království není stranou rozsudku a není jím tak vázáno, obsah lze vykládat v jeho neprospěch. Díky potvrzení posudku Mezinárodního soudního dvora a určení svrchovanosti nad územím Čagoských ostrovů vzniká tlak na Spojené království k dokončení dekolonizace a s tím související dodržení závazků vyplývajících z mezinárodního práva.

Spojené království odmítá veškeré snahy o navrátní kontroly nad územím Mauricia a tvrdí, že správu bude vykonávat tak dlouho, dokud bude potřeba ostrovy využívat k bezpečnostním účelům, jako je ochrana proti terorismu, organizovanému zločinu a pirátství.

Bilaterální smlouva se Spojenými státy americkými je uzavřena až do roku 2036. Nabídku, že Mauricius

převezme jeho závazky se Spojenými státy americkými a udrží fungování vojenské základny Spojené království odmítá.

Zdrženlivý postoj Spojeného království k celé situaci vyvolává dle Mauricia dojem, že jej a další africké státy nevnímá jako zcela plnohodnotné partnery. Přitom země, která je v mezinárodním prostředí považována za jednoho z hlavních aktérů, by povinnosti z mezinárodního práva měla dodržovat jako první a jít tak příkladem.

Zdroje

BBC. Chagos Islands dispute: Mauritius calls US and UK 'hypocrites'. 19. října 2020 (<https://www.bbc.com/news/world-africa-54598084>).

Euronews. U.N. deals diplomatic blow to Britain and U.S. over Indian Ocean islands. 23. května 2019 (<https://www.euronews.com/2019/05/23/u-n-deals-diplomatic-blow-to-britain-and-u-s-over-indian-ocean-islands>).

Harding, Andrew. UN court rules UK has no sovereignty over Chagos islands. BBC. 28. ledna 2021 (<https://www.bbc.com/news/world-africa-55848126>).

Petkar, Vishwanath. UN maritime tribunal rules no UK sovereignty over Chagos Islands. Jurist. 30. ledna 2021 (<https://www.jurist.org/news/2021/01/un-maritime-tribunal-rules-no-uk-sovereignty-over-chagos-islands/>).

Ryšánek, Adam. Británie propásla termín, kdy se má vzdát Čagoských ostrovů. Seznam Zprávy. 23. listopadu 2019 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/britanie-propasla-termin-kdy-se-ma-vzdat-cagoskych-ostrovu-83344>).

Wintour, Patrick. UN court rejects UK claim to Chagos Islands in favour of Mauritius The Guardian. The Guardian. 28. ledna 2021 (<https://www.theguardian.com/world/2021/jan/28/un-court-rejects-uk-claim-to-chagos-islands-in-favour-of-mauritius>).

Fotografie

[1] Diego Garcia z výšky. sts038-086-104, autor: NASA Johnson, listopad 1990, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0, editace: ořez.

[2] Salomons Atoll in the Chagos, autor: Anne Sheppard, 15. únor 2006, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0, editace: ořez.

Čagoské ostrovy [2]

Myanmar: návrat k vojenské diktatuře

Iva Turanová

V Myanmaru deset let po přechodu k demokracii provedla puč vojenská junta. Došlo k sesazení civilní vlády a na rok byl vyhlášen nouzový stav. Myanmarští de facto předsedkyně vlády a kontroverzní nositelka Nobelovy ceny míru Aun Schan Su Ťij a prezident Win Myin byli zadrženi. Po celé zemi probíhají nepokoje, vojáci v ulicích se proti protestujícímu lidu nezdráhají použít sílu.

V pondělí 1. února se měla v Myanmaru uskutečnit ustavující schůze nově zvoleného parlamentu. Namísto toho však došlo k pokusu o vojenský převrat. Vojenská armáda, známá jako Tatmadaw, tak učinila v důsledku nesouhlasu s výsledkem voleb, které proběhly v listopadu 2020. Jasným vítězem se stala Národní liga pro demokracii (NLD) v čele se Su Ťij se ziskem více než 80 % hlasů. Porazila tak ve velkém Stranu svazové soudržnosti a rozvoje (SSSR), v níž figurují bývalí představitelé vojenské junty.

Tatmadaw považuje listopadové volby za zfalšované. Dle armády docházelo při volbách k rozsáhlým podvodům a situacím, kdy nebylo umožněno hlasování všem, zejména pak v oblastech s větším výskytem národnostních menšin, zejména Rohingů, významné myanmarské muslimské menšiny (viz Bulletin leden-únor 2020, s. 32). Volební komise taková nařčení odmítá.

Kontroverzní nositelka Nobelovy ceny míru

Aun Schan Su Ťij byla za svůj nenásilný boj s vojenskou juntou vedoucí k demokratizaci Myanmaru udělena v roce 1990 Sacharovova cena za svobodu myšlení. Nobelovu cenu za mír získala o rok později. Její pozice nositelky těchto ocenění se však stala v roce 2017 velmi kontroverzní, když v Myanmaru eskaloval odsun statisíců rohingských muslimů do sousední Bangladéše. Vláda pod vedením Su Ťij šla etnickým čistkám naproti, když mlčela a proti genocidě nezakročila, čímž opatrně hájila postup armády.

Zadržaná vůdkyně Aun Schan Su Ťij [1]

Při převratu byl vyhlášen nouzový stav na dobu jednoho roku. Armáda prohlašuje, že se nejedná o puč, nýbrž má dojít k vyhlášení nových spravedlivých voleb. Zadržanou vůdkyni Su Ťij a prezidenta Win Myina vystřídal generál a vrchní velitel vojenských sil Min Aun Hlain. Hlavním velitelem armády se stal roku 2011 těsně poté, co v Myanmaru po dlouhých padesáti letech vojenské diktatury nastal postupný přechod k demokracii.

Generál Min Aun Hlain

Vojenská junta upevnila svou pozici již dříve. Ústava z roku 2008 totiž zaručuje 25 % křesel v parlamentu členům armády, které může generál jmenovat dle svého uvážení. V praxi jsou pak jmenováni na základě toho, jak hlasují. K tomu, aby se generál Min Aun Hlain mohl stát myanmarským prezidentem, potřebovala SSSR získat ve volbách dalších 167 křesel. Drtivá porážka v listopadových volbách však vedla k tomu, že SSSR získala pouze 33 křesel.

Dle organizace Justice for Myanmar nestojí za jednáním generála pouze jeho politické ambice,

ale také jeho podnikatelské aktivity. Min Aun Hlain vlastní dva největší vojenské konglomeráty Myanmar Economic Corporation a Myanmar Economic Holdings Limited. Před takovým podnikáním již v minulosti varovala OSN, jelikož jeho výsledkem je posílení vojenské autonomie.

Domácí reakce

Zadržená Aun Schan Su Ťij vyzvala lid k pokojnému odporu. Lid zpočátku výzvu respektoval a do ulic se vydalo pouze pár protestujících. Týden po převratu se však demonstrace rozjely naplno nejen ve velkých městech, ale i ve vesnicích po celé zemi. Na odpor reagovala armáda použitím síly a zavedením nočního zákazu vycházení. Protestující také nově mohou čelit až 20 letům ve vězení. Na většině území nefunguje internet. Poskytovatelé internetového spojení vyjádřili obavy nad porušováním lidských práv. Tvrdí ale, že po nátlaku armády neměli jinou možnost, než internet vypnout.

Zadržení

Zadržená Su Ťij a prezident Win Myin se nacházejí v domácím vězení. Su Ťij byla původně obviněna z nelegálního dovozu vysílaček. Čelí také obvinění z porušení zákona o zvládání katastrof před loňskými volbami v souvislosti s koronavirovou pandemií. Případné odsouzení by jí znemožnilo v budoucnu dále kandidovat. Ze stejného činu byl obviněn také prezident.

Su Ťij se zúčastnila slyšení před soudem prostřednictvím videohovoru, avšak bez přítomnosti svého právníka. Obhájce nebyl o slyšení dopředu informován. Ve chvíli, kdy se mu zpráva donesla, již bylo slyšení u konce. Zpráva o nepřítomnosti obhájce vedla k dalším protestům, a tedy dalšímu zatýkání protestujících. Celkově bylo od začátku února zatčeno přes 450 demonstrantů.

Reakce mezinárodního společenství

Situace vyvolala negativní reakce na půdě OSN i v mnoha zemích. Mezi státy odsuzující vojenský puč patří i Česká republika. Velvyslankyně Myanmaru v České republice Kay Thi Soe byla několik dní po převratu odvolána. Ministr zahraničních věcí Tomáš Petříček při rozloučení s odvolanou vel-

vyslankyní slíbil využití diplomatických prostředků směřujících k obnovení demokracie a koordinaci s ostatními partnery jak na poli EU, tak v mezinárodním společenství.

Zdroje

- BBC. Aung San Suu Kyi: Myanmar democracy icon who fell from grace. (3. února 2021) <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-11685977>
- BBC. Myanmar coup: Protesters face up to 20 years in prison under new law. (15. února 2021) <https://www.bbc.com/news/world-asia-56067423>
- BBC. Myanmar coup: What is happening and why? (9. února 2021) <https://www.bbc.com/news/world-asia-55902070>
- Human Rights Watch. Myanmar: Lethal Force Used Against Protesters. (9. února 2021) <https://www.hrw.org/news/2021/02/09/myanmar-lethal-force-used-against-protesters>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Ministr Petříček se rozloučil s odvolanou velvyslankyní Myanmaru. (9. února 2021) https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tisko-ve_zpravy/ministr_petricek_se_rozloucil_s.html
- Rasheed, Zaheena. Why Myanmar's military seized power in a coup. Al Jazeera. (1. února 2021) <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/1/who-is-min-aung-hlaing>
- Ratcliffe, Rebecca. Myanmar: more than 100,000 protest in streets against coup. The Guardian. (17. února 2021) <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/17/suu-kyi-myanmar-trial-protests-military>
- Reuters. Myanmar military promises new election; Suu Kyi faces additional charge. (16. února 2021) <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AG02B>
- Safi, Michael. Myanmar military files new charge against Aung San Suu Kyi. The Guardian. (16. února 2021) <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/16/myanmar-coup-internet-blackout-soldiers-protesters>

Fotografie

- [1] Protest in Myanmar against Military Coup 14-Feb-2021 18, autor: MgHla (aka) Htin Linn Aye, 14. února 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [2] Remise du Prix Sakharov à Aung San Suu Kyi Strasbourg 22 octobre 2013-04, autor: Claude TRUONG-NGOC, 22. října 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.

Demonstruje se koronaviru navzdory [2]

Masové protesty na podporu Navalného se rozšířily po celém Rusku

Aneta Navrátilová

Od poloviny letošního ledna se Rusko potýká s rozsáhlými celostátními protesty. Hlavní příčinou propuknutí tisícových demonstrací bylo zatčení a následné uvěznění opozičního aktivisty Alexeje Navalného. Ten se posledního půl roku v Berlíně zotavoval z otravy nervově paralytickou látkou typu novičok. Z otravy Navalnyj obviňuje ruské státní orgány v čele s prezidentem Vladimírem Putinem.

Alexej Navalnyj, právník, opoziční a protikorupční aktivista, lídr politické strany Rusko budoucnosti a zakladatel Protikorupční nadace, který byl v srpnu roku 2020 otráven nervově toxickou látkou novičok, se 17. ledna 2021 vrátil zpět do vlasti. Podle Navalného stojí za pokusem o jeho otravu tajné služby prezidenta Putina. Podle deníku The Wall Street Journal je Navalnyj „*mužem, ze kterého má Vladimir Putin největší strach.*“ Prezident se současně při svých vyjádřeních přímo vyhýbá označení Navalného jménem a jakoukoliv vinu na pokusu o jeho vraždu odmítá.

Případ Navalnyj

Alexej Navalnyj se na ruské politické scéně pohybuje přibližně od roku 2008. Za poslední roky proslul svými protivládními a protikorupčními kampaněmi, které úspěšně šíří na sociálních sítích. Jeho blog, Twitter a YouTube kanál sledují miliony podporovatelů, zejména z mladších generace, jejichž jazyk Navalnyj zdárně využívá k oslovení co největší části populace. Navalného Protikorupční nadace navíc dlouhodobě upozorňuje a detailně informuje o oficiální korupci v zemi a koncentraci moci v Kremli, kterou přirovnává k systému carského Ruska. Ze snahy změnit uspořádání a praktiky v zemi chtěl Navalnyj proti Putinovi kandidovat v prezidentských volbách v roce 2018, avšak Centrální volební komise mu tuto činnost nepovolila z důvodu jeho předchozího odsouzení z trestného činu.

Navalnyj byl roku 2014 shledán vinným ze spáchání trestného činu zpronevěry a odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody. Během trvání pod-

Alexej Navalnyj [1]

míněného odkladu trestu se musí pravidelně hlásit policii. V roce 2017 Evropský soud pro lidská práva (ESLP) odmítl odsouzení Navalného i jeho bratra, kterého se tzv. případ Yves Rocher z roku 2014 také týkal, a zdůraznil, že v procesu došlo k porušení jejich základních práv. Dle ESLP byly rozsudky vnitrostátních soudů zcela zjevně nesmyslné a navíc protkány svévolí. ESLP shledal, že v případě Navalného i jeho bratra došlo k porušení jejich práva na spravedlivý proces a principu *nullum crimen sine lege* (není trestného činu bez zákona). Ruský nejvyšší soud však následně odsouzení obou bratrů potvrdil. Alexej Navalnyj byl odsouzen k trestu odnětí svobody na tři a půl roku s podmíněným odkladem a jeho bratr vykonává trest odnětí svobody v délce tří a půl roku.

Pokus o Navalného otravu v roce 2020 mu v naplňování podmínek podmíněného trestu zamezil. Podle Navalného právního týmu se jedná o absurdní situaci, kterou však v závěru soud označil za nedodržení podmínek trestu, a to i přesto, že je známo, že se Navalnyj pět měsíců léčil z pokusu o otravu novičokem v berlínské nemocnici a že část této doby strávil v kómatu. Evropská unie odsoudila přístup ruské strany v Navalného procesu a uvalila na šest předních ruských úředníků a na Ruské centrum pro výzkum chemických zbraní sankce za účast na pokusu o otravu.

I přes zmíněné skutečnosti byl Navalnyj po svém návratu z Berlína odsouzen k téměř třem rokům odnětí svobody za porušení podmínek podmíněného trestu. Opakovaně se obhájoval, že se těsně před pokusem o jeho otravu pravidelně policii hlásil dokonce dvakrát do měsíce. Podle jeho slov je jeho případ aktuálně vykonstruovaný za účelem jeho umlčení.

Celostátní protesty za propuštění Navalného

Návrat Navalného do Ruska, jeho okamžité zatčení a následné uvěznění spustilo vlnu masivních protestů napříč celou zemí. Proti protestujícím od počátku nepokojů zasahovaly ozbrojené státní složky, které se nezdály použít sílu nebo tisíce demonstrantů zadržet za jejich účast na protivládní demonstraci. Protestujícím v jejich podpoře Navalného nezabránilo v některých částech Ruska ani velké mrazy. Lidé demonstrovali i v teplotách -50 °C.

V rámci protestů za Navalného zproštění viny byly zadrženy tisíce osob a podle jedné z ruských skupin pro lidská práva, která monitoruje rozsah veřejných shromáždění, bylo v průběhu protestů 23. ledna 2021 zadrženo nejvíce osob za jeden den. Jednalo se o téměř čtyři tisíce protestujících. Protest v Moskvě byl současně nejrozsáhlejším za posledních sedm let. Mezi zadrženými bylo i několik spolupracovníků Navalného, včetně jeho manželky Yulii.

Protesty, a především policejní zásahy proti demonstrantům od samého počátku shromáždění doprovázelo nadměrné užití síly – protestující se často stávali terčem násilí – byli bití i kopáni a mnozí následně potřebovali lékařské ošetření. Policejní brutalita z protestů byla mimo jiné zachycena několika médii i běžnými občany a poté sdílena na sociálních sítích. Praktiky masových demonstrací v Rusku tak shlédli celý svět. Na základě dostupných materiálů se zástupci demokratických zemí opětovně shodují, že jednání ruských státních orgánů je v rozporu s principy demokratického právního státu. Státní aparát záměrně přistupuje k potlačování svobody slova a možnosti mírového protestu. Základní lidská práva jsou v Rusku rozsáhle porušována.

Navalnyj je nyní politickým vězněm, za jehož osvobození volají tisíce ruských občanů i politických zástupců a aktivistů z celého světa. Ruská strana však nadále hraje podle „svých pravidel“. Sankce západních států ani nedávný impulz ze strany Ev-

ropského soudu pro lidská práva vybízející k propuštění Navalného tak zatím zůstávají bez odezvy. Naopak se zdá, že se úroveň lidských práv v zemi neustále zhoršuje.

Zdroje

- Aitkhozhina, Damelya. Russian Court Rules to Jail Navalny, Ruling Could Spur Country-Wide Protests. Human Rights Watch. 2/2/2021 (<https://www.hrw.org/news/2021/02/02/russian-court-rules-jail-navalny>)
- Alexei Navalny: Russia's vociferous Putin critic. BBC. 2/2/2021 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-16057045>)
- 'Release' Alexei Navalny, European Court of Human Rights tells Russia. DW. 17/2/2021 (<https://www.dw.com/en/release-alexei-navalny-european-court-of-human-rights-tells-russia/a-56600777>)
- Russia dismisses European Court for Human Rights' call to free Navalny. Reuters. 17/2/2021 (<https://www.dw.com/en/release-alexei-navalny-european-court-of-human-rights-tells-russia/a-56600777>)
- Russia: Police Detain Thousands in Pro-Navalny Protests. Human Rights Watch. 25/1/2021 (<https://www.hrw.org/news/2021/01/25/russia-police-detain-thousands-pro-navalny-protests>)
- Russia: UN rights office 'deeply dismayed' by Navalny sentencing. UN News. 3/2/2021 (<https://news.un.org/en/story/2021/02/1083682>)
- Three things to know about Navalny's 2014 fraud case. The Economic Times. 2/2/2021 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/three-things-to-know-about-navalys-2014-fraud-case/articleshow/80642704.cms>)

Fotografie

- [1] Alexei Navalny, autor: Evgeny Feldman/Novaya Gazeta, 6. květen 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.
- [2] Alexey Navalny 2017 (cropped), autor: Evgeny Feldman, 25. prosinec 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

Alexej Navalnyj [2]

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Pavel Doubek

Ústavní soud zamíchal volební aritmetikou: zrušující nález ve věci volebního zákona

Jana Koblasová

Parlament se bude muset dohodnout na nové úpravě voleb do Poslanecké sněmovny, k čemuž má asi 6 měsíců. Ústavní soud totiž v únoru tohoto roku rozhodoval o ústavní stížnosti skupiny senátorů, kterou se senátoři domáhali zrušení některých částí volebního zákona. V některých bodech Ústavní soud návrhu vyhověl. Jaká bude podoba podzimních voleb tohoto roku?

Návrh směřoval na zrušení D'Hondtovy volební formule [1] při současném rozdělení České republiky do 14 různých velikých volebních krajů a dále napadal uzavírací klauzule pro politické strany a hnutí kandidující v koalici [2]. Neústavnost je dle navrhovatelky (skupiny senátorů) spatřována v porušení principu rovného volebního práva a zásady poměrného zastoupení.

Ústavní soud dal částečně navrhovatelce za pravdu a zrušil přepočít hlasů dle D'Hondtovy metody. Zároveň však rozhodl ponechat rozdělení České republiky do 14 volebních krajů. Také u uzavíracích klauzulí bylo částečně vyhověno tím, že byla zrušena sčítací klauzule pro politické strany a hnutí v koalici. Koalice tak budou potřebovat 5 % hlasů, stejně jako samostatně kandidující strany. Hraniče 5 % pro vstup do Poslanecké sněmovny naopak zrušena nebyla.

Odůvodnění nálezu

V nálezu je kladen důraz na hodnocení jednotlivých ustanovení volebního zákona ve vzájemném souhrnu a s ohledem na celý volební systém. Dle Ústavního soudu různá velikost volebních krajů nehraje takovou negativní roli přímo, nýbrž až poté, co nevyužité hlasy na úrovni volebního kraje propadají.

Zrušen byl proto způsob přepočtu hlasů pomocí D'Hondtovy formule, jelikož ve spojení s ostatními

Volební urna [1]

ustanoveními volebního zákona vytvářel nerovnost hlasů. Tím není vyloučeno, aby byla D'Hondtova formule opět zákonodárcem použita v rámci jiného – ústavně konformního – řešení.

Jako protiústavní byla vyhodnocena i sčítací klauzule, která stanovila pro koalice takové hranice pro vstup do Poslanecké sněmovny, že by na každou stranu v koalici muselo vyjít v průměru nejméně 5 % hlasů. Ústavní soud nevidí účel koalic jenom ve snaze získat více voličů, ale také v možnosti „podlézt“ hranici 5 %.

Současná úprava voleb totiž neumožňuje zjistit, která ze stran koalice by překonala výše zmiňovanou hranici a která ne. Nelze tak sčítací klauzuli zdůvodňovat nutností zisku alespoň 5 % každou ze stran koalice, když se přitom nedá z voleb vyčíst, kolik by která strana v koalici získala.

Odlišné stanovisko

Soudci Ludvík David, Jaroslav Fenýk, Josef Fiala a Radovan Suchánek uplatnili k nálezu společně

odlišné stanovisko. Zaprvé vytýkají Ústavnímu soudu čas a způsob přijetí nálezu. Návrh byl předložen již před 3 lety a mohl se tak projednat dříve. Jako špatný způsob přijetí se jim jeví otálení soudce zpravodaje s předložením návrhu rozhodnutí plénu. Kvůli nevhodnému načasování vzniká obava z vyvolání nejistoty nejen u politických stran, ale i u občanů.

Dále se stanovisko zabývá otázkou, zda je opravdu stávající volební systém v rozporu rovností volebního práva. Poměrný systém nebude nikdy zcela dokonalý, ale dokud z něj není systém hybridní, s nímž Ústava nepočítá, je systém v pořádku. D'Hondtova metoda představuje přesný matematický přepočít a je tak v souladu se systémem poměrného zastoupení, nijak jej nepřekrucuje.

V souhrnu soudci netvrdí, že současná podoba volebního systému je ideální a nejspravedlivější. Pouze se domnívají, že ve svém celku není v rozporu s čl. 18 odst. 1 Ústavy, podle nějž se volby konají na základě rovného volebního práva podle zásad poměrného zastoupení.

Co se bude dít dál

Pavel Rychetský v následném rozboru nálezu pro Českou televizi vysvětlil, proč nebylo možné posunout účinnost nálezu na dobu po volbách 2020. Ústavní soud nemůže vyslovit, že volební zákon je protiústavní a současně říci, že dle něj lze ještě v nadcházejících volbách volit. Parlament tak bude muset nalézt shodu o podobě volebního zákona, a to nejpozději do srpna 2021, kdy končí lhůta pro podání kandidátské listiny.

Vyjádření premiéra Andreje Babiše

Premiér Andrej Babiš si myslí, že Ústavní soud aktivně vstupuje do politické soutěže a destabilizuje volební systém. Podle něho Ústavní soud způsobil to, že další vlády budou neakceschopné a sněmovna bude nefunkční. Babiš dále nařknul Pavla Rychetského, že není nestranný. Podle Babiše uzavřel Rychetský s hnutím STAN dohodu o kandidatuře na prezidenta v roce 2023.

Vyjádření Ústavního soudu k výrokům premiéra

Nařčení z ovlivňování politické situace v zemi Ústavní soud popřel s tím, že chrání Ústavu a její

základní požadavek na ochranu ústavního principu rovnosti ve volebních procesech. Taktéž Ústavní soud vyvrátil všechny smyšlené výroky o Pavlu Rychetském.

Závěrem

Myslím si, že rozhodnutí přišlo později, než mělo. Parlament mohl získat více času pro přijetí nové úpravy. Pořád ale lze s trochou snahy vše stihnout, byť to bude pravděpodobně politicky složité. Určitě však nebyl rozhodnutím ohrožen volební systém, jak naznačoval Andrej Babiš.

Poznámky

- [1] D'Hondtova formule spočívá v tom, že se počet hlasů pro každou stranu jednotlivě dělí postupně čísly s určité číselné řady, kdy počet vypočtených podílů je omezen počtem kandidátů této strany. Podíly se potom seřadí od nejvyššího po nejnižší a vytvoří se řada tolika podílů, kolik se v daném volebním obvodu rozděluje mandátů. Mandáty se přidělí stranám v pořadí, v jakém jsou seřazeny hodnoty jejich vypočtených podílů hlasů.
- [2] Pokud se koalice skládá z 2 a více stran, musí pro vstup do Poslanecké sněmovny mít nejméně 10 %, 15 % a 20 % hlasů v závislosti na tom, kolik stran je v koalici.

Zdroje

- Ústavní soud zrušil část volebního zákona pro porušení rovnosti volebního práva a šancí kandidujících stran, usoud.cz. 3. února 2021. (<https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zrusil-cast-volebnio-zakona-pro-porueni-rovnosti-volebnio-prava-a-sanci-kandidujicich-stran>)
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2021, sp. zn. Pl. ÚS 44/17.
- Vyjádření předsedy Ústavního soudu k aktuálním výrokům předsedy vlády, usoud.cz. 3. února 2021. (<https://www.usoud.cz/aktualne/vyjadreni-predsedy-ustavniho-soudu-k-aktualnim-vyrokum-predsedy-vlady>)
- Hermeniculum: Institut populární ústavní hermeneutiky, 3. února 2021. ([https://www.facebook.com/Hermeniculum/photos/a.118374026660169/218646956632875/?__cft__\[0\]=AZUuf6GfI36MiG12qDw7RQgsWUc_dPADhaMo5SBOJjJj-1KPW1by7jaFvhIFvnzINQcAMVr6pyqAhh2pWkDO7lj34fr3I-RXvPfVhN1eZ7Dj7WQUFTGm67HxlS5g-YT2Xks_6JL-SWCP5mSbR-29VWJq_q&__tn__=EH-R\)](https://www.facebook.com/Hermeniculum/photos/a.118374026660169/218646956632875/?__cft__[0]=AZUuf6GfI36MiG12qDw7RQgsWUc_dPADhaMo5SBOJjJj-1KPW1by7jaFvhIFvnzINQcAMVr6pyqAhh2pWkDO7lj34fr3I-RXvPfVhN1eZ7Dj7WQUFTGm67HxlS5g-YT2Xks_6JL-SWCP5mSbR-29VWJq_q&__tn__=EH-R)))
- DVTV. 3. února 2021. Živě: Andrej Babiš hodnotí rozhodnutí Ústavního soudu. Jakou změnu voleb navrhne ANO? (<https://www.facebook.com/DVTV.cz/videos/733453497357790>)
- ČT24. 3. února 2021. ŽIVĚ: Ústavní soud zrušil část volebního zákona (<https://www.facebook.com/CT24.cz/videos/2754206481560006>)
- Politologický klub FSV UK. 19. února 2021. ŽIVĚ: Volby v ohrožení? Debata o budoucnosti volebního systému (<https://www.facebook.com/pkfsvuk/videos/427366245196557>)

Fotografie

- [1] Volební urna. Brno, volební urna k referendu 2016 (4664), autor: Martin Strachon (Bazi), 7. října 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

Šedá zóna českého pornoprůmyslu

Nikola Sedláková

Česká firma provozující jedny z nejnavštěvovanějších pornografických stránek na světě, Xvideos, umožňuje nahrávat i nelegální videa, jako jsou dětská pornografie, nucení k sexu či videa nepředstíraného násilí na lidech. Na povrch zároveň vyplouvají informace o nelegálních praktikách Xvideos při natáčení porno videí. Případem se již začala zabývat Policie ČR.

V průběhu minulého roku bylo upozorněno, že se na webu kanadského PornHubu vyskytují veřejně dostupná videa obsahující například dětskou pornografii či videa se znásilněním. V reakci na tuto kauzu byl pornografický portál PornHub nucen stáhnout téměř 80 procent svých videí, čímž byl odříznutý od části příjmů. Obdobná situace se nyní řeší v České republice.

Problematický obsah pornostránek Xvideos

Česká republika je jednou z mála zemí, která je k produkci filmů pro dospělé otevřená a relativně tolerantní. Toto tvrzení podporuje i fakt, že nahrávání pornografických videí na tyto portály je pod minimální kontrolou. Porno videa s extrémním násilím jsou volně distribuovaná a poměrně snadno dostupná, není se tedy čemu divit, že se začíná jednat o čím dál rozsáhlejší problém. Pornoprůmysl je navíc velmi specifická oblast, která neustále posouvá hranice toho, co lze ještě považovat za „normální“.

Na server Xvideos může videa nahrávat kdokoli, stačí mít pouze funkční e-mailovou adresu. Celý proces trvá zhruba 10 minut a nahraná videa se stanou viditelná pro všechny návštěvníky porno stránek. Právě proto se na stránkách objevují videa s nezletile vypadajícími aktérkami nebo videa mužů ukájejícími se nad fotkami dětí. Nedostatečná kontrola obsahu videí a jejich snadné nahrávání je závažný problém, který je zapotřebí řešit. Alarmující je rovněž fakt, že videa s nelegálním obsahem mají většinou statisíce zhlédnutí.

V porno videích se objevují snímky obsahující násilí [1]

Nelegální praktiky – porušování lidských práv?

Redaktorům Deníku N se navíc podařilo získat svědectví zhruba 15 žen, které mají zkušenosti s produkční společností jak Xvideos, tak i Legal Porno, jedny z nejnavštěvovanějších porno stránek světa se sídlem v České republice. Znepokojující je poměrně velké časové rozpětí příběhů, což dokazuje, že tento problém je ve společnosti poměrně dlouho, akorát se o tom příliš nemluví ani nepíše. Ze svědectví většiny těchto žen jednoznačně vyplývá, že během natáčení dochází k nátlaku, ke zraněním, jsou jim podávány přípravky na bolest či alkohol. Dle slov některých právníků lze takové zacházení a praktiky považovat za porušování zákona a může to dokonce hraničit se znásilněním.

Domnívám se, že při natáčení porno videí by měl být klíčovým prvkem souhlas aktérů, a to jak k natáčení sexuálních scén, tak k jednotlivým praktikám. Dívky by před samotným natáčením měly být obeznámeny s tím, co se bude dít a jak bude natáčení probíhat, což se dle jejich svědectví dozvídají až v průběhu natáčení. Je tedy zjevné, že tyto nelegální praktiky jsou prováděny vědomě a navíc skrytě pod závojem souhlasu.

Natáčení extrémního porna a jeho volná dostupnost na internetu sebou přináší i další rizika. Pokud

by se porno video obsahující snímky, ve kterých je ženám při sexuálním aktu ubližováno a dochází téměř ke znásilnění, dostalo k mladistvým, mohlo by to mít dopady na jejich představy o zacházení se ženami. Obdobná videa mohou vytvářet nerealistický obraz toho, jak vlastně vypadá soulož. Násilí a nucení žen k různým sexuálním praktikám normální rozhodně není.

Možná revoluce v pornoprůmyslu

Nelegálními praktikami a obsahem na pornostránkách Xvideos se již zabývá Policie ČR. Ačkoliv sledování či nahrávání pornografických videí není ilegální, tvorba a šíření nelegálního porna v rozporu se zákonem je.^[1] Provozovatel nese zodpovědnost i za to, že někdo jiný vkládá na web obsah, který tam být nemá. Na místě by určitě bylo zavedení větší kontroly při nahrávání videí či úplná změna pravidel, což zavedl například portál Pornhub v reakci na svůj poslední „ pornoskandál“. Server Xvideos zatím takové kroky neprovedl. Naopak by se dalo říct, že majitelé tohoto serveru profitují ze šíření nelegálního obsahu pornografie.

Díky těmto kauzám se ukazuje, že český pornoprůmysl má problém uhlídat, aby byl obsah legální. Vzhledem k obrovskému množství videí na jakémkoliv pornografickém webu je kompletní kontrola materiálu téměř nemožná, tvrdí jejich provozovatelé, to však nelze vnímat jako omluvu. Hlavní problém tedy spočívá v absenci systému monitorujícího obsah nahrávaných videí na pornostránky. Řešením by mohlo být například zveřejňování pornografického materiálu pouze ověřenými účty, jak zavedl Pornhub.

Šíření nelegálních videí, vydělávání na nich nebo jejich zprostředkovávání je trestný čin. Pouhé poskytování prostoru pro šíření těchto videí s nelegálním obsahem je trestné. Porno videa tady vždy byla a budou, je však zapotřebí stanovit jasná pravidla. Evropská komise na tyto kauzy reagovala představením nových předpisů o digitálních službách.^[2] Nová přísnější pravidla zavádějí větší kontrolu obsahu a chování uživatelů na internetu, dále se zaměřují na nelegální šíření obsahu na internetu či celková pravidla online bezpečnosti.

V boji proti šíření nelegální pornografie se dále do budoucna uvažuje nad partnerstvím s neziskovými organizacemi a specializovanými vyhledávacími

týmy. Jejich klíčovým úkolem by bylo především procházení a kontrola podezřelých videí.

Pornoprůmysl nejspíše čeká přelomové období plné změn. Ačkoliv jsou pravidla upravující regulaci pornografie teprve v zárodku, je to dobrý krok dopředu.

Poznámky

- [1] Zákon č. 40/2009 Sb., konkrétně se jedná o § 192 výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
- [2] Digital Services Act (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>)

Zdroje

- Prchal, Lukáš a Zelenka, Jakub. Český pornoskandál světového měřítká. Podcast Deníku N. 6. ledna 2021.
- Prchal, Lukáš a Zelenka, Jakub. Český web obsahuje záběry dětí i násilí, řeší to policie. Zmapovali jsme fungování největších světových pornostránek. Deník N. 6. ledna 2021 (<https://denikn.cz/531279/cesky-web-xvideos-obsahuje-zabery-deti-i-nasili-resi-to-policie-zmapovali-jsme-fungovani-nejvetsich-svetovych-pornostranek/?cst=dbb39a0b55a4347c472d9dd435c4c0fa1f7b1aa6>).
- Prchal, Lukáš a Zelenka, Jakub. O ženách, kterých se nikdo nezastal. Svědectví z českého pornoprůmyslu. Podcast Deníku N. 28. ledna 2021.
- Šnajdrová, Tereza. Český pornoprůmysl má problém. Toto víme o kauzách Xvideos a Czech Casting. Refresher. 8. února 2021 (<https://denikn.cz/531279/cesky-web-xvideos-obsahuje-zabery-deti-i-nasili-resi-to-policie-zmapovali-jsme-fungovani-nejvetsich-svetovych-pornostranek/?cst=dbb39a0b55a4347c472d9dd435c4c0fa1f7b1aa6>).
- Vlčková, Tereza. Porno jako pomsta. Na internetu přibývá videí, která mají za cíl škodit. iDnes.cz. 1. února 2021 (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pornhub-stazeni-obsahu-revenge-porno-lebedikova-sexualni-nasili.A210125_155048_domaci_vlc).
- Wagner, David František. Spravedlivější porno je možné. Heroine.cz. 6. ledna 2021 (<https://www.heroine.cz/spolecnost/3843-spravedlivejsi-porno-je-mozne>).

Fotografie

- [1] Abuse, autor: Nick Youngson, zdroj: Alpha Stock Images, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.
- [2] Nelegální pornografický obsah je veřejně dostupný, autor: Victoria_Borodinova, 23. duben 2014, zdroj: Pixabay, CC0, editace: ořez.

Nelegální pornografický obsah je veřejně dostupný [2]

Česká Listina základních práv a svobod oslavila 30 let

Tereza Kuklová

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“ Tak zní první článek Listiny základních práv a svobod, dokumentu, jenž letos v lednu oslavil 30 let od svého přijetí Federálním shromážděním. Co vedlo k jejímu vzniku a jaký je její dnešní význam?

Na rozdíl od Německa či Polska nejsou lidská práva v České republice upravena přímo v Ústavě, ale v samostatném katalogu lidských práv. Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) představuje první ucelený lidskoprávní dokument na našem území. Přestože byla lidská práva zakotvena již v předchozích československých ústavách, v době totalitního režimu se jednalo pouze o ochranu „na papíře“, jíž nebylo možné se fakticky úspěšně dovolat.

Ochránkyňe lidských práv

Ačkoli Listina tvoří součást ústavního pořádku České republiky, zákonodárným sborem nebyla nikdy oficiálně schválena jakožto ústavní zákon. Byla přijata pouze jako usnesení Federálního shromáždění, jednalo se tedy čistě o rozhodnutí o zveřejnění daného textu ve Sbírce zákonů. Právní síla byla Listině přiznána výslovným odkazem v čl. 3 Ústavy. Ovšem jak uvádí komentář k Listině z roku 2020: *„Ústavní síla Listiny je však v právní praxi beze zbytku akceptována a ÚS již v počátcích jeho činnosti jasné deklarována.“*

Federální shromáždění Listinu přijalo dne 9. ledna 1991. Součástí ústavního pořádku České republiky se Listina stala spolu s Ústavou dne 28. prosince 1992, poté co byly schváleny Českou národní radou. Do právního řádu České republiky byla Listina převzata bez jakékoli změny, proto se v některých ustanoveních stále objevuje federální terminologie.

Listina se skládá ze 44 článků rozdělených do šesti hlav, přičemž jednotlivé články upravují vztah mezi občanem a státní mocí. Její články se kromě základních práv a svobod věnují také ochraně práv

František Mikloško, tehdejší předseda SNR [1]

národnostních a etnických menšin, práv hospodářských a sociálních anebo právu na soudní a jinou právní ochranu.

Znění Listiny čerpá zejména ze Všeobecné deklarace lidských práv, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropské sociální charty a také z Ústavní listiny Československé republiky z roku 1920.

Schůze Federálního shromáždění

Návrh ústavního zákona Listiny základních práv a svobod byl Federálnímu shromáždění předložen dne 8. ledna 1991. Jednalo se o spojení návrhu Slovenské národní rady a návrhu České národní rady, které do jednotné podoby zpracovala ústavní komise Federálního shromáždění. Návrhy obou národních rad se ovšem v některých bodech mírně lišily, poslanci Federálního shromáždění tudíž diskutovali také o konečném znění Listiny.

Předseda Federálního shromáždění Alexander Dubček v úvodu jednání pronesl: *„Listinu lidských práv považujem za určitý druh morálneho kódexu, ktorý má v našej spoločnosti proti zvlsti a svojvôli presadiť a upevniť zásady mravnosti a humanity, ktoré u nás vždy patrili k rozhodujúcim najdôležitejším faktorom práve pre tých, ktorí v našom živote viedli zápas o ľudské práva.“*

Dubček dále uvedl, že Listina bude sloužit jako záruka demokratických hodnot a umožní překonání nedostatků totalitního režimu v oblasti lidských práv. Připomněl nejvýznamnější lidskoprávní deklarace a zdůraznil nutnost zakotvení základních práv a svobod na ústavní úrovni. Zároveň dodal, že přijetí Listiny by mohlo vést ke kladnému vyřízení žádosti ČSFR o členství v Radě Evropy, protože předpokladem ke vstupu je přijetí mezinárodních principů a norem lidských práv a svobod.

Následoval projev předsedy Slovenské národní rady Františka Miklošky, jenž upozornil na to, že základem Listiny je nedotknutelnost a univerzální charakter přirozených lidských práv. Dále vystoupila předsedkyně České národní rady Dagmar Burešová se slovy: *„Jedním ze základních rysů předkládané listiny je snaha, aby všechna práva a svobody, které jsou v ní upraveny, byly reálné. Tedy uplatnitelné a vynutitelné.“*

Po úvodních projevech byla zahájena debata o jednotlivých článcích Listiny, a následně o pozměňovacích návrzích poslanců. Listina základních práv a svobod byla schválena ve večerních hodinách dne 9. ledna 1991. Pro přijetí hlasovali téměř všichni přítomní poslanci. Někteří čeští a slovenští politici se však hlasování zdrželi, a část poslanců reprezentující maďarskou menšinu dokonce opustila sál, neboť měla pocit, že Listina nedostatečně zohledňuje práva národnostních menšin.

Sněmovní sál Ústavního soudu [2]

Význam Listiny základních práv a svobod

Listina představuje klíčový dokument ochrany lidských práv a svobod v České republice. Československo se jí před 30 lety zavázalo k respektování mezinárodních standardů lidských práv, což umožnilo jeho postupné zařazení do společenství demokratických zemí. Dne 21. ledna 1991 bylo navíc Československo přijato do Rady Evropy, přesně jak doufali poslanci Federálního shromáždění.[1]

Zakotvení základních práv na ústavní úrovni z těchto práv navíc činí tzv. veřejná subjektivní práva, což znamená, že se jich jednotlivec může vůči státu domoci prostřednictvím právních prostředků a stát je naopak povinen zajistit jejich ochranu a vynutitelnost.

Podle čl. 4 Ústavy České republiky jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci. Dojde-li k zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod orgánem veřejné moci, může se dotčený jedinec domáhat ochrany prostřednictvím ústavní stížnosti u Ústavního soudu.[2] Ústavní soud stojí mimo základní soudní soustavu, neboť jeho hlavní úlohou je ochrana ústavnosti a základních práv a svobod.

Judikatura Ústavního soudu navíc uvádí, že ústavně zakotvená práva a svobody „prozařují“ celým právním řádem, což znamená, že proces tvorby, interpretace i aplikace práva musí nutně probíhat v souladu s ústavně zaručenými právy a principy.

Tři dekády s Listinou

V prosinci 2020 se Listina lidských práv a svobod dočkala nového komentáře od autorského kolektivu, který tvoří Faisal Husseini, Michal Bartoň, Marian Kokeš a další.[3] Nový komentář od nakladatelství C. H. Beck je tedy určitým nástupcem komentáře z roku 2012 od nakladatelství Wolters Kluwer, na jehož přípravě se podíleli Eliška Wagnerová, Tomáš Langášek, Vojtěch Šimíček a další.[4] Listina je tak opakovaně vykládána nejen Ústavním soudem, ale i četnými právními odborníky, aby byla zachována její aktuálnost i v průběhu času.

Lednové výročí nám připomíná, že před 30 lety se naše země zařadila do světového systému ochrany lidských práv. Alexander Dubček uvedl schůzi Federálního shromáždění dne 8. ledna 1991 vznesnými

slovy: „*Stojíme na prahu prevratných zmien v našom živote.*“

Vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku umožnilo vznik systému ochrany, jež je poskytnuta každému, kdo se cítí zkrácen na svých právech. Zejména v časech nouzového stavu, kdy je omezena celá paleta základních práv, je nezbytné na potřebu ochrany lidských práv a svobod nezapomínat.

Poznámky

- [1] Dne 31. prosince 1992 však Československo Radu Evropy opustilo kvůli svému rozpadu. Česká republika a Slovensko se následně staly členy Rady Evropy ke dni 30. června 1993.
- [2] Čl. 87 odst. 1 písm. d) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- [3] Hussein, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s.
- [4] Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s.

Zdroje

Členové Rady Evropy. Rada Evropy. 4. 6. 2013 (<http://www.radaevropy.cz/clenske-staty-rady-evropy.html>).

ČTK. Před třiceti lety byla FS ČSFR schválena Listina základních práv a svobod. Advokátní deník. 8. 1. 2021 (<https://advokatni-denik.cz/2021/01/08/pred-triceti-lety-byla-fs-csfr-schvalena-listina-zakladnich-prav-a-svobod/>).

Sídlo bývalého Federálního shromáždění [3]

Hussein, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s. (<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk232ge4teltdmeya&fbclid=IwAR2TirJfnbDia3MV5thBBfV8zMoXvCCfWxrcIqqbfVEMtuWkWupMTCDEX-w#>).

Korcová, Lucie. Československo před 30 lety udělalo důležitý krok k demokracii, přijalo Listinu základních práv a svobod. iROZHLAS. 9. 1. 2021 (https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/listina-zakladnich-prav-a-svobod-ceskoslovensko_2101090951_ada?fbclid=IwAR2Z62TwQIaFr-DZTWsqBkvZSITN-GITu6A-XMvi2cm7nZgvywI6xgOpTL4M).

Stenoprotokol z jednání PSP z 8. ledna 1991. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (https://www.psp.cz/eknih/1990fs/sln/stenprot/011schuz/s011002.htm?fbclid=IwAR1Wh7bgYAcnpR3Uh2ZgRAK1ATFsr_ii1NP0JL1t-bw0l0XL5A-gsWNLfOU).

Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Fotografie

- [1] František Mikloško 5660, autor: Pelz, 7. červen 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.
- [2] Pohled do sněmovního sálu z předsálí, autor: Aleš Ležatka, zdroj: Ústavní soud, editace: ořez.
- [3] Národní muzeum – FS, autor: VitVit, 20. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.

Suverenita ČR ve věci uznání osvojení dítěte homosexuály v zahraničí

Daniela Petržílková

Ústavní soud v prosinci 2020 zamítl návrh na zrušení části ustanovení v zákoně o mezinárodním právu soukromém. Toto ustanovení znemožňuje soudům uznávat zahraniční rozhodnutí o osvojení dítěte homosexuálními páry. Podle Ústavního soudu je v souladu s Ústavou. Jaké úvahy ho k tomuto závěru vedly?

Podle ustanovení § 63 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém („zákon“) [1] soud nemůže uznat zahraniční rozhodnutí o osvojení, jestliže 1) by se to přičilo veřejnému pořádku, 2) bránila by tomu výlučná pravomoc českých soudů nebo 3) by osvojení nebylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva.

Příběh začíná na Krajském soudu v Praze, který vedl řízení o uznání rozhodnutí amerického soudu o osvojení dvou dětí homosexuálním párem – občanem ČR a občanem Trinidadu a Tobaga. Během tohoto řízení dospěl soud k závěru, že je část ustanovení § 63 odst. 1 zákona protiústavní. Obrátil se proto na Ústavní soud a navrhl zrušení třetí podmínky (přípustnost osvojení podle hmotněprávních ustanovení českého práva).

Problém tkví v českém právním řádu, který umožňuje společné osvojení jen manželům. To ale v praxi znamená, že podle hmotněprávních ustanovení českého práva není osvojení dítěte homosexuálním párem přípustné. Zákon o mezinárodním právu soukromém tak ve svém důsledku znemožňuje uznání zahraničního rozhodnutí o osvojení dítěte homosexuálním párem. Podle Krajského soudu v Praze mu tak toto ustanovení v daném případě znemožňuje poskytnout ochranu rodinnému životu účastníků řízení.

Suverenita ČR jako základní argument

Ústavní soud v analyzovaném nálezu zdůraznil, že Česká republika je podle čl. 1 odst. 1 Ústavy svrchovaný stát. Základním projevem svrchovanosti státu je i výkon jurisdikce ve vztahu k událostem a osobám na svém výsostném území. Je proto na

Pochod za práva homosexuálů [1]

každém konkrétním státu, zda určité rozhodnutí cizího státu uzná či nikoliv, popř. za jakých podmínek.

Pokud proto český právní řád neumožňuje uznat zahraniční rozhodnutí o osvojení dítěte homosexuálním párem, nejde podle Ústavního soudu o nic jiného než o typický projev suverenity České republiky nad vlastním územím.

Lidské právo na osvojení dítěte neexistuje

Ústavní soud v odůvodnění rovněž odkázal na svůj nálezný sp. zn. Pl. ÚS 10/15, podle kterého je v souladu s Ústavou, pokud právní řád preferuje institut manželství, a to i pro účely osvojení.[2] V dalším nálezu, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, Ústavní soud zdůraznil, že neexistuje základní lidské právo na osvojení dítěte.[3]

Ústavní soud proto v daném rozhodnutí dovodil, že negativním rozhodnutím ve věci osvojení „nemůže být porušeno ani právo na rodinný život.“ Podle Ústavního soudu napadené ustanovení pouze znamená, že „faktická realita“ života v cizím státě nenabývá oproti téže realitě v České republice „žádného speciálního významu.“

V závěru svého nálezu Ústavní soud zdůraznil, že zájem dítěte nemusí být vždy hlediskem jediným

a za každé situace rozhodujícím. Je tak na zákonodárci, aby stanovil obecně závazná pravidla pro osvojení, resp. uznávání zahraničních rozhodnutí o osvojení.

Disent: nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte

K předmětnému rozhodnutí uplatnili společné odlišné stanovisko soudci Pavel Šámal, Kateřina Šimáčková a Vojtěch Šimíček. Podle jejich názoru měl Ústavní soud napadené ustanovení zrušit pro rozpor s čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech. Oba články zakotvily do českého ústavního pořádku ochranu rodinného života. Disentující soudci kritizovali, že se většina pléna těmito články v zamítavém nálezu v podstatě nezabývala.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“) vyplývá, že jsou za splnění určitých podmínek u stabilních stejnopohlavních párů naplněny znaky rodinného života. Existence rodiny je proto otázkou faktickou. V posuzované věci pak nejde podle disentujících soudců o nic jiného než o akceptaci již existujícího právního stavu i právním řádem České republiky. Nikoliv o přiznání vyšší hodnoty faktické reality života v zahraničí, jak tvrdí většina pléna.

V disentu soudci podrobně rozebrali vybranou judikaturu ESLP. Došli k závěru, že ESLP mnohokrát poukázal na důležitost právního uznání rodinného života. Právní uznání rodiny je přitom stěžejní např. v případě hospitalizace dítěte v nemocnici, jelikož jen v takovém případě budou mít jeho osvojitelé právo na informace o zdravotním stavu dítěte apod.

Disentující soudci také kritizovali názor většiny pléna, že nejlepší zájem dítěte musí v daném případě ustoupit jiné hodnotě spočívající v politické úvaze zákonodávce. Neuznání zahraničního rozhodnutí o osvojení dítěte homosexuálním párem je podle nich v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, který je chráněn čl. 3 Úmluvy o právech dítěte.

Závěr

Osvojování dětí homosexuálními páry je v České republice kontroverzním tématem. To lze ostatně

dovodit ze samotné české právní úpravy, která v případě osvojení preferuje institut manželství a osvojení stejnopohlavními páry tak ve svém důsledku znemožňuje. Ústavní soud v analyzovaném nálezu z principu suverenity dovedl, že není v rozporu s ústavním pořádkem, když Česká republika neuznává zahraniční rozhodnutí o osvojení dítěte homosexuálním párem. Lze proto očekávat, že se účastníci řízení obrátí na ESLP.

Poznámky

- [1] Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
- [2] Nález Ústavního soudu ze dne 19. listopadu 2015, sp. zn. Pl. ÚS 10/15.
- [3] Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15.

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/20.

Fotografie

- [1] Prague Pride 2014 Václavské náměstí (1), autor: Lukáš Bíba pro Prague Pride, 16. srpna 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0, editace: ořez.
- [2] Joy on the swing, autor: VanessaQ, 16. října 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0, editace: ořez.

ČR nemá povinnost uznat zahraniční rozhodnutí o osvojení [2]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Kristýna Žábojníková

Vnitrostátní právo

Démuth, A., Démuthová, S. Confidence in Justice as a Moral Emotion and Five Mechanisms That Support Its Renewal or Enhancement. Právny obzor Special Issue 2020

Fialová, E. Umělá inteligence a informování spotřebitele. Právní rozhledy 2/2021

Friedel, T. Do Lawyers Need Codes of Ethics? A case study from the Czech Republic. Právny obzor Special Issue 2020

Korbel, F. Aktuality. Soudní rozhledy 2/2021

Magurová, Z. Vybrané mechanizmy na ochranu pred diskrimináciou a násilím páchanom na ženách. Právny obzor 6/2020

Provazník, J. K výkladu pojmu „rasa“ u trestných činů z nenávisti. Státní zastupitelství 1/2021

Redakce. Vláda schválila zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí. Právní rozhledy 3/2021

Zlocha, L. Nekalosúťažné konanie zamestnancov. Právny obzor 6/2020

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Kmec, J. Další aktuality ze Štrasburku: První „předběžná otázka“ ze Slovenska. Soudní rozhledy 2/2021

Kmec, J. Další aktuality ze Štrasburku: Významná výročí. Soudní rozhledy 1/2021

Redakce. Evropský parlament přijal legislativní doporučení Komise k právu odpojit se. Právní rozhledy 3/2021

Redakce. Soudní dvůr EU: Zahájení soudního řízení ve věci porušení GDPR. Právní rozhledy 3/2021

Svoboda, P. Nový vývoj v prosazování vlády práva v EU. Právní rozhledy 4/2021

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Bílková, V. Lidskoprávní zahraniční politika v době před i po koronaviru. Mezinárodní politika. 27. 1. 2021

Dopita, T. Vztahy Evropské unie vůči Bosně a Hercegovině v zasetí politiky rozšiřování. Mezinárodní politika. 1. 2. 2021

Haman, M. Invalid votes under compulsory voting: Poverty and runoff voting in Peruvian municipalities. Acta Politologica 1/2021

Kouřil, M. Puč v Myanmaru: 10 let liberalizace a demokratizace přišly vniveč. Mezinárodní politika. 20. 2. 2021

Mádl, M. Zapadnorusismus: pěšák na ideologické šachovnici východní Evropy. Mezinárodní politika. 4. 2. 2021

Redakce. Prohlášení představitelů nejvyšších orgánů EU k legislativním prioritám Unie. Právní rozhledy 2/2021

Redakce. Parlamentní shromáždění Rady Evropy: Vakcíny COVID-19: etické, právní a praktické aspekty. Právní rozhledy 4/2021

Tichý, L., Dubský, Z. Uznává Rusko Evropskou unii jako energetického aktéra? Mezinárodní politika. 11. 2. 2021

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu. V současnosti působí jako právník u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku a Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Tomáš Münzberger: Tomáš dokončuje magisterské studium oboru Právo a právní věda na Karlově univerzitě v Praze. Zabývá se především ochranou lidských práv a mezinárodním právem veřejným. Během studia nabyl pracovní zkušenosti v azylovém právu a právu životního prostředí. Zajímá se o mezinárodní politiku a antropologii práva.

Alžběta Dvořáková: Alžběta momentálně studuje Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních studií MU. Absolvovala stáž v organizaci La Strada Česká republika nebo spolupráci s Most ProTibet. Oblastmi jejího zájmu je problematika obchodování s lidmi, zločiny proti lidskosti a porušování lidských práv v ozbrojených konfliktech.

Mgr. Jakub Hedl: Jakub je absolventem Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V průběhu studia se zúčastnil stáže na ministerstvu zahraničí a specializoval se v azylovém právu. V současné době pracuje na Ministerstvu školství. Zaměřuje se na oblast mezinárodního trestního práva a práva ozbrojených konfliktů. Mezi jeho koníčky patří historie, filmy a organizace letního tábora.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Monika Hanych, Ph.D., LL.M.

Vystudovala právo, žurnalistiku a sociologii na Masarykově univerzitě a lidská práva na Tilburg University v Nizozemsku. Pracuje v Kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva. Je členkou výboru Rady Evropy pro umělou inteligenci a lidská práva.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na Fakultě sociálních studií, Mezinárodní politologickém ústavu a v Ústavu pro otázky soudnictví PrF MUNI. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace politiky na UC Berkeley. Přednášel o lidských právech v Číně či v Ruské federaci. Hubert byl v letech 2013 až 2020 členem Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Barbora Bromová: Barbora v současnosti studuje na univerzitě v Amsterdamu, kde se v rámci multidisciplinárního programu blíže zaměřuje na evropské a mezinárodní právo. Věnuje se také spolupráci s fondem UNICEF a podpoře nezávislé žurnalistiky v Evropě v rámci European Press Prize.

Martin Míšek: Martin studuje Evropská studia a Mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních studií MU. Během studia absolvoval stáž na Ministerstvu zahraničních věcí. S lidmi si rád popovídá o funkci současné Evropské unie. Mimoto se věnuje neformálnímu vzdělávání v rámci programu Erasmus+.

Eliška Hůlová: Eliška je studentkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Uplynulý akademický rok ale strávila studiem na univerzitě v Utrechtu v rámci programu Erasmus+. Zajímá se především o ochranu lidských práv na evropské úrovni a o problematiku tranzitivní spravedlnosti.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Nela Černota

Nela vystudovala právo na PF UK a zajímá se o mezinárodní právo a lidská práva. Strávila jeden semestr na Mexické Národní Autonomní Univerzitě (UNAM) v Mexiku, kde také absolvovala stáž na velvyslanectví ČR. Absolvovala stáže u Mise Organizace amerických států pro podporu mírového procesu v Kolumbii a u Evropského soudu pro lidská práva. Během studijního pobytu na Univerzitě v Heidelbergu pracovala v Max Planck Institutu pro srovnávací veřejné právo a mezinárodní právo.

Stážisté:

Bc. Aneta Navrátilová: Aneta je studentkou magisterského programu Evropská studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V uplynulém semestru pobývala na Erasmu v polské Wroclawi. Ve svých pracích a článcích se často soustředí na problematiku brexitu a budoucího vztahu mezi EU a Británií, pozici zemí V4 v EU, nebo na právní a institucionální rámec EU.

Iva Turanová: Iva studuje právo na Prf MU. Zájem o zahraničněpolitické dění, situaci v Číně a stav lidských práv ve světě prohloubila při studijních pobytech v Číně a Francii. Během studia absolvovala stáž v Kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před SDEU a v oblasti diplomacie v New Yorku, Pekingu a Dillí. Působí jako lektorka v Amnesty International.

Kristýna Zábojníková: Kristýna je studentkou posledního ročníku práv na PF UPOL. Zaměřuje se na mezinárodní mechanismy na ochranu lidských práv a mezinárodní vztahy. Během svého studia absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v Ženevě a nyní na Ministerstvu zahraničních věcí se zaměřením na kybernetickou bezpečnost. Působí v Amnesty International.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u Veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracoval v Kanceláři Ombudsmana a na Úřadu Vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Stážisté:

Jana Koblasová: Jana studuje na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a zajímá ji ústavní právo a lidská práva. V roce 2020 absolvovala stáž u Okresního soudu v Trutnově na civilním úseku.

Mgr. Bc. Daniela Petržílková: Daniela je absolventkou PrF MU a FSS MU. Pracuje na správním úseku Městského soudu v Praze. Má za sebou stáže u Stálé mise ČR při OSN v Ženevě a na Úřadě vlády.

Tereza Kuklová: Tereza je studentkou třetího ročníku Právnické fakulty v Brně. Zajímá se o problematiku ochrany lidských práv, ústavní a uprchlické právo. Zúčastnila se Školy lidských práv 2020.

Bc. Nikola Sedláková: Nikola studuje Evropská studia na FSS MU. Během studia absolvovala stáž v Bruselu. Působí na pozici immigration assistant v advokátní kanceláři Petyovsky & Partners.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokracii

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | web www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Jan Lhotský (editor), Hubert Smekal, Monika Hanych, Nela Černota,
Lucie Nechvátalová, Pavel Doubek Kontakt na editora jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz
Sazba Nikola Sedláková | ISSN 1804-2392.